

TUOKAA MAATA JALKOJENI ALLE

- Opas karennikulttuuriin

Nora Taurén & Viivi Ullah
Opinnäytetyö, kevät 2012
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Diak Itä Pieksämäki
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK)

TIIVISTELMÄ

Taurén, Nora & Ullah, Viivi. Tuokaa maata jalkojeni alle – opas karennikulttuuriin. Pieksämäki, kevät 2012, 48 s, 5 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Itä Pieksämäki. Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK)

Opinnäytetyö on produktio, jonka tavoitteena oli toteuttaa karennikulttuuria käsittelevä opasvihkonen Myanmarista tulleiden karennipakolaisten kanssa tehtävään asiakastyöhön. Lähtökohtana oppaan tekemiselle oli karennipakolaisten kanssa työskennelleiden kokemukset kulttuurienvälisten erojen aiheuttamista käytännön hankaluuksista varsinkin asiakastyön alkuvaiheessa. Oppaan tavoitteena on antaa keskeistä tietoa karennikulttuurista ja helpottaa näin ollen asiakastyön alkamista. Opas on tarkoitettu ensisijaisesti Kuopion maahanmuuttajayksikön uusille työntekijöille ja opiskelijoille, mutta sitä voidaan käyttää myös muissa yksiköissä, joissa tehdään asiakastyötä karennien kanssa.

Opinnäytetyön teoriaosuudessa on tietoa Myanmarista sekä karennikulttuurista. Siinä käsitellään kulttuuria, sen merkitystä ja eri kulttuurien kohtaamista. Myös pakolaisuutta ja pakolaisuuden vaikutuksia asiakastyöhön on käsitelty teoriaosuudessa. Itse opas perustuu kulttuurista kerätyn teorian tiedon lisäksi Kuopion maahanmuuttajayksikön entisille työharjoittelijoille suoritettuun kyselyyn, karennipakolaisille tehtyihin haastatteluihin sekä työntekijöiltä saatuun tietoon.

Teorian tiedon kerääminen opinnäytetyötä ja opasta varten alkoi hiljalleen jo vuoden 2011 alussa. Entisille maahanmuuttoyksikön työharjoittelijoille suunnattu kysely toteutettiin vuoden 2011 lopussa ja sen vastausten perusteella toteutettiin karennipakolaisten haastattelu alkuvuodesta 2012. Oppaan toteutus ja teoriaosuuden lopullinen kokoaminen tapahtuivat kevään 2012 aikana.

Asiasanat: karenni, pakolaisuus, kulttuuri, produktio

ABSTRACT

Taurén, Nora & Ullah, Viivi. Give me ground under my feet – a guide to the Karenni culture. 48 p., 5 appendices. Language: Finnish. Pieksämäki, Spring 2012.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Option in Social Services and Education. Degree: Bachelor of Social Services.

The aim of this thesis was to produce a compact guide booklet dealing with Karenni culture. It is supposed to be used in immigrant customer service with Karenni refugees and asylum applicants coming from Myanmar. The starting point for this production were the difficulties caused by cultural differences that Kuopio's refugee unit's previous student trainees and employees had experienced when working with the Karenni - especially at the early stage of customer service. The goal of the guide booklet is to provide essential information about Karenni culture and therefore ease the customer work with the Karenni. The guide is made for Kuopio's refugee unit. The main target group is the unit's new employees and student trainees but it can also be used in other units that provide services for the Karenni immigrants.

The theoretical part consists of information about Myanmar and Karenni culture. It is also focused on culture, its significance and multicultural encounter. In addition, being a refugee and its impacts on customer work are handled in theoretical part. The guide itself is based on theoretical information about Karenni culture. In addition information was also gathered by a questionnaire done to the refugee unit's previous student trainees, interviews done to a few of the Karenni refugees living in Kuopio and verbal information and experiences provided by the unit's employees.

The thesis production process started in the beginning of 2011 by gathering theoretical information for the thesis and the guide booklet. The questionnaire was completed in the end of 2011 and Karenni refugees' interviews based on its results were carried out in January 2012. The guide and the thesis report were finally executed during spring 2012.

Key words: Karenni, refugee, culture, production

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT	8
2.1 Produktion tarkoitus ja tavoite	8
2.2 Yhteistyökumppani, Kuopion kaupungin maahanmuuttajayksikkö	9
2.3 Työ Kuopion maahanmuuttajayksikössä.....	9
2.4 Aikaisemmat produktiot ja tutkimukset	10
3 KULTTUURIT KOHTAAVAT	12
3.1 Kulttuurin määrittely	12
3.2 Monikulttuurisuuden historiaa	13
3.3 Ulkomaalaiset Suomessa	14
3.4 Kulttuurien erilaisuuden vaikutus arkipäivän tilanteissa.....	14
4 MYANMAR	16
4.1 Tietoa valtiosta	16
4.2 Myanmarin humanitäärinen tilanne tänään	16
4.3 Karennien historia	18
4.4 Karenni, Kayah State.....	18
5 PAKOLAISUUS	20
5.1 Pakolaisuuden määrittely	20
5.2 Pakolaisen matka Suomeen	21
5.3 Thaimaan pakolaisleirit	22
5.4 Pakolaisuuden vaikutus asiakastyöhön	23
6 HYVÄN OPPAAN TUNNUSMERKIT	25
6.1 Kuinka syntyy hyvä opas?.....	25
6.2 Omat huomiot hyvistä oppaista	26
7 MENETELMIEN JA TYÖTAPOJEN ESITTELY	27
7.1 Opinnäytetyöprosessin alkuvaiheet.....	27
7.2 Opiskelijoiden kyselylomakkeista saadut vastaukset.....	28
7.3 Karennien haastattelut	29
7.4 Karennien haastattelujen yhteenveto.....	30
8 OPINNÄYTETYÖPROSESSIN ARVIOINTI.....	33
8.1 Opinnäytetyön arviointi.....	33

8.2 Produktion arviointi.....	34
8.3 Oppaan toteutus.....	35
8.4 Opinnäytetyöprosessin haasteet	35
9 POHDINTA	36
9.1 Eettisyys	36
9.2 Oma ammatillinen kasvu.....	38
9.3 Oman toiminnan arviointi	39
9.4 Jatkotutkimusehdotuksia	40
LÄHTEET.....	40
LIITTEET	43
Liite 1: Saatekirje opiskelijoille	43
Liite 2: Kyselylomake opiskelijoille	44
Liite 3: Saatekirje haastateltaville	46
Liite 4: Haastattelukysymykset	47
Liite 5: Opas karennikulttuuriin (erillisenä liitteenä)	

1 JOHDANTO

Suomi kansainvälistyy. Monikulttuuriset kohtaamiset ovat arkipäivää jo jokaiselle meistä. Kulttuurien välinen kanssakäyminen ei aina ole ongelmaton, sillä kommunikaatioita ja tavoista johtuvat erilaisuudet saattavat johtaa jopa väärinkäsityksiin ja ristiriitatilanteisiin. Aasialainen kulttuuri on suomalaiselle yleisesti ottaen melko kaukainen ja tuntematon aihealue, ja kulttuurien väliset erot voivat olla suuria. Kuopion katukuvassa näemme yhä enemmän aasialaista syntyperää olevia ihmisiä. Heistä osa on Myanmarin itäosasta paenneita karenneja.

Kun toinen meistä suoritti monikulttuurisen työharjoittelujaksonsa Kuopion maahanmuuttajapalvelussa, nousi esille pohdinta kulttuurien välisistä eroista johtuvista yhteentörmäyksistä sekä siitä, millaisia käytännön ongelmia ja väärinkäsityksiä kulttuurille ominaiset käyttäytymiserot voivat aiheuttaa. Olisi tarvittu jonkinlaista tietopakettia meille tuntemattomista kulttuureista, jotta turhilta väärinkäsityksiltä välttyttäisiin. Toisen ihmisen huomioiminen ja arvostava kohtelu luovat hyvän pohjan asiakastyölle. Vastavasti myös tilanteet, joissa tahtomattaan tulee loukanneeksi toista, voivat hankaloittaa asiakastyön alkamista. Aloittelevasta työntekijästä tai harjoittelijasta voi tuntua, että hän seisoo tyhjän päällä, joutuu aloittamaan ilman tukevaa pohjaa. Halusimme paikata tämän aukon ja tehdä voitavamme sujuvan asiakastyön edistämiseksi. Näin heräsi idea kulttuuria käsittelevästä oppaasta.

Kuopion maahanmuuttajapalvelussa harjoitelleille Diakonia-ammattikorkeakoulun opiskelijoille lähetettiin saatekirje, jossa heitä pyydettiin osallistumaan webropol-kyselyyn ja kertomaan kokemuksistaan kulttuurienvälisessä työskentelyssä. Saatuaamme kyselyn vastaukset lähestyimme myös maahanmuuttajapalvelussa asiakkaana olevia karenneja saatekirjeellä ja pyysimme heitä osallistumaan haastatteluun, jolla pyrimme saamaan yksityiskohtaista tietoa heidän kulttuuristaan. Parhaitenhan karennikulttuurista saataisiin tietoa ihmisiltä itse. Onneksemme asiakkaat olivat halukkaita tapaamaan meitä, ja niin kokosimme teemahaastattelurungon, jolla saimme paljon karennikulttuuriin liittyvää tietoa. Näin haastatteluista saatu tieto sekä keräämämme teoretieto olivat pohjana oppaan kokoamiselle. Se, että tekemällemme oppaalle olisi käyttöä, motivoi meitä

koko opinnäytetyöprosessimme ajan. Pyrimme oppaassa käsittelemään sellaisia asioita, jotka todennäköisesti tulevat vastaan täällä Suomessa tehtävässä asiakastyössä.

Raportissamme esittelemme paitsi työelämäyhteistyökumppanimme Kuopion maahanmuuttajayksikön, myös työn, jota yksikössä tehdään, jotta lukijalle muodostuisi selkeä kuva siitä, millaisessa työssä opastamme voi esimerkiksi hyödyntää. Kerromme myös opinnäytetyömme tarkoituksesta ja tavoitteista ja esittelemme myös aikaisempia samankaltaisia tutkimuksia ja produktioita. Teoriaosuudessa käsitellään kulttuuria sekä kulttuurien välisiin kohtaamisiin liittyvää problematiikkaa. Kuvaamme hiukan Myanmaria ja syvennymme karennien kulttuuriin sekä pakolaisuuteen ja sen vaikutuksiin asiakastyössä. Teoriaosuudessamme käsittelemme myös sitä, millainen hyvän oppaan tulisi olla. Raporttimme lopuksi kuvaamme opinnäytetyöprosessimme etenemistä ja arvioimme sekä produktiota että itse prosessia. Reflektoimme myös omaa ammatillista kasvuamme ja ammatillisia valmiuksiamme, joita opinnäytetyöprosessimme on kehittänyt. Lopullinen tuotoksemme eli opas karennikulttuuriin tulee olemaan saatavilla sekä PDF-muotoisena että erillisenä liitteenä raporttimme lopusta.

2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT

2. 1 Produktion tarkoitus ja tavoite

Opinnäytetyömme on tehty yhteistyössä Kuopion kaupungin sosiaalityön alaisen maahanmuuttajayksikön kanssa. Työmme on produktio, jonka lopputulos on karennikulttuurista kertova opas maahanmuuttajien kanssa työskenteleville. Opas sisältää tietoa karennikulttuurin tottumuksista ja tavoista. Opas on myös tarkoitettu käyttöön kaikille vieraasta kulttuurista kiinnostuneille henkilöille. Halusimme toteuttaa oppaan, joka olisi käteväkokoinen ja helppolukuinen niin, että tärkeät asiat ovat siinä tiiviissä muodossa.

Produktion tarkoituksena ja tavoitteena on ensisijaisesti helpottaa uusien työntekijöiden ja harjoittelijoiden tekemää työtä karennipakolaisten kanssa. Kulttuuri, jota asiakkaat edustavat, voi työntekijälle olla hyvinkin vieras, joten perehtyminen oppaaseen voi helpottaa suuresti yhteistyön alkamista ja auttaa välttämään myös turhia väärinkäsityksiä ja ristiriitatilanteita puolin ja toisin. Kun kulttuureille ominaisista piirteistä ollaan jo etukäteen tietoisia, ei asiakastyössä tarvitse erikseen käyttää aikaa niiden perusteelliseen selvittämiseen. Näin eri kulttuurien väliselle yhteistyölle voidaan tarjota paras mahdollinen lähtötilanne.

Opasvihko jää käyttöön ainakin Kuopion maahanmuuttajayksikköön, mutta sitä voidaan tarpeen vaatiessa levittää paperiversiona myös muihin toimipaikkoihin, joissa ollaan tekemisissä karennien kanssa, esimerkiksi päiväkoteihin, kouluihin ja virastoihin. Koska opas ilmestyy myös pdf-muodossa, se on helposti saatavilla myös Internetin kautta.

Meitä itseämme ajatellen tavoitteena on tukea omaa ammatillista kasvuamme harjoittamalla tutkimus- ja kehittämistaitojamme ja pyrkien omaksumaan niitä osaksi työotettamme myös tulevaisuudessa. Toteutamme ensimmäistä kertaa tämänkaltaista ja näin laajaa produktiota, mikä on omiaan syventämään molempien productionhallintataitoja. Lisäksi tulemme perehtymään entistä tarkemmin monikulttuuriseen työhön ja vieraaseen kulttuuriin. Opinnäytetyömme myötä myös oma ymmärryksemme eri kulttuurien eroavaisuuksista ja niiden merkityksestä käytännön työhön syvenyy.

2.2 Yhteistyökumppani, Kuopion kaupungin maahanmuuttajayksikkö

Kuopion sosiaalityön alaisena toimiva maahanmuuttajayksikkö vastaa pakolaisten ja paluumuuttajien vastaanottamisesta ja kotouttamisesta. Yksikkö toimii verkostoissa eri viranomaisten kanssa. (Kuopion kaupunki 2011b.) Yksikön ensisijaisena tavoitteena on Kuopion pakolaisten ensivaiheen asuttaminen, elämään tutustuttaminen sekä mahdollisimman hyvä integroituminen (Maahanmuuttajayksikön perehdyttämiskansio 2009). Lisäksi yksikkö pyrkii työllään myös lisäämään muiden kulttuurien tuntemusta suomalaisessa yhteiskunnassa (Kuopion kaupunki 2011b).

Kuopion maahanmuuttajayksikössä työskentelee kaksi sosiaalityöntekijää ja sihteeri sosiaalivirastossa, kaksi perhetyöntekijää omassa toimipisteessään sekä perheiden kanssa ja yksi terveydenhoitaja terveyskeskuksessa. Pakolaistyöntekijöiden kanssa työskentelee myös eri kielten tulkkeja, joiden palveluja käytetään lähes päivittäin joko puhelin-tulkkauksena tai niin, että tulkki on läsnä tulkkaustilanteessa. Maahanmuuttajayksikön toiminta perustuu erilaisiin lakeihin, kuten

- laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 1999 (Kotouttamislaki uudistui vuonna 2011)
- yhdenvertaisuuslaki 2004
- laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 2000
- sosiaalihuoltolaki 1982
- lastensuojelulaki 2007

(Maahanmuuttajayksikön perehdyttämiskansio 2009.)

2.3 Työ Kuopion maahanmuuttajayksikössä

Työ Kuopion maahanmuuttajayksikössä on hyvin vaihtelevaa ja nopeatempoista, sillä työnkuvaan kuuluu pakolaisten saapumiseen ja vastaanottoon liittyviä käytännön valmisteluja, esimerkiksi asunnon valmistelua ja haku lentokentältä. Käytännössä asiakkailla tarjotaan asiointiapua virallisten, kuten KELA-, maistraatti- ja pankkiasioiden hoitamisessa sekä neuvoja ja tukea arjessa selviytymiseen. Asiakkaita ohjataan ja neuvotaan myös esimerkiksi toimeentulotukeen, kotipalveluun ja lastensuojeluun liittyvissä

asioissa. Yksikössä järjestetään viikoittain vastaanottoja sekä arabeille että myanmalaisille ja molemmissa on aina k.o. kielen tulkki paikalla. Myanmalaisia varten paikalla on sekä burman- että karennin kielten tulkki. (Kuopion kaupunki 2011b.) Yhteistyö eri tahojen, kuten koulujen, virastojen ja kolmannen sektorin palvelujen kanssa on yksikössä ensiarvoisen tärkeää. Keskeisimpiä asioita pakolaisten kanssa tehtävässä työssä on asiakkaiden itsenäisyyden tukeminen. (Maahanmuuttajayksikön perehdyttämiskansio 2009.)

Pakolaisina tulleet ovat maahanmuuttajayksikön asiakkaana ensimmäiset kolme vuotta ja paluumuuttajat vähintään kuusi kuukautta (Kuopion kaupunki 2011b). Todellisuudessa kotouttamistyö jatkuu monissa perheissä vielä kolmen vuoden maassa olon jälkeenkin (Maahanmuuttajayksikön perehdyttämiskansio 2009). Monikulttuurisella työllä tarkoitetaan työskentelyä usean eri kulttuurin piirteitä sisältävässä ympäristössä ja siihen voidaan katsoa kuuluvan myös kulttuurien välinen vuorovaikutus (Parkkisenniemi 2007).

2.4 Aikaisemmat produktiot ja tutkimukset

Etsiessämme tietoa aikaisemmista tutkimuksista ja produktioista liittyen karennikulttuuriin, huomasimme, että täsmätietoa aiheestamme ei ollut paljoa saatavilla. Erilaisia opinnäytetöitä sekä monikulttuurisiin kohtaamisiin liittyviä oppaita löytyi suhteellisen helposti, mutta täsmennettyä tietoa juuri karennikulttuurista löysimme vain kolme julkaisua. Mikkelin ammattikorkeakoulussa yhteistyössä vähemmistöryhmien tukijärjestö Omega ry:n kanssa on painatettu Opas aasialaiseen kulttuuriin, jossa käsitellään karennikulttuuria. Oppaan julkaisuvuotta ei ollut saatavilla, mutta opas sisältää hyödyllistä tietoa sekä meille että muille karennikulttuurista kiinnostuneille. Tätä opasta ei löytynyt sähköisenä versiona, mutta paperiversiona opas on ainakin saatavilla vähemmistöryhmien tukijärjestö Omega ry:ltä. (Hämäläinen, Mäkelä, Paananen & Vähemmistöryhmien tukijärjestö Omega ry i.a.)

Toinen julkaisu, joka on tämän opinnäytetyön kannalta läheinen aiheemme kanssa, on Alosen ja Kolehmaisien opinnäytetyö vuodelta 2009, Monikulttuurinen työ – ohjeita

viranomaisille. Oppaassaan Alonen ja Kolehmainen käsittelevät monikulttuurisuutta yleisellä tasolla täsmentämättä sitä erityisesti mihinkään tiettyyn kulttuuriin. Alosen ja Kolehmaisen opinnäytetyö sekä siihen liittyvä opas ovat molemmat löydettävissä sähköisinä versioina. (Alonen & Kolehmainen 2009.)

Kolmas merkittävä julkaisu opinnäytetyömme kannalta on Saara Rapelin vuonna 2010 tekemä pro gradu -tutkielma ”He vaan hymyili” - Kulttuurienvälisiä vuorovaikutuskemuksia suomalaisten ja Myanmarin karennipakolaisten välillä SPR:n ystäväpalvelussa. Rapelin pro gradu -tutkielma käsittelee vapaaehtoistyöntekijöiden ja karennipakolaisten välistä vuorovaikutusta suhteellisen laajasti. Varsinaisia karennikulttuurille ominaisia erityispiirteitä ei tässä pro gradu -tutkimuksessa nosteta esille, vaan ennemminkin siinä keskitytään eri kulttuurien väliseen vuorovaikutussuhteen ja kommunikaation tarkasteluun. (Rapeli 2010.)

Nämä kaikki kolme erilaista opinnäytetyömme kannalta olennaista julkaisua antoivat meille entistä varmemman tunteen siitä, että juuri tämänkaltaiselle oppaalle sekä opinnäytetyölle on tarvetta. Edellä mainituista julkaisuista saimme myös vinkkejä erilaisten luotettavien lähteiden etsimiseen. Kokonaisuudessaan näillä julkaisuilla ei ollut oman produktiomme etenemisen tai valmistumisen kannalta suurta merkitystä, vaan ennemminkin käytimme niitä lähdeapuina teorial tietoa etsiessämme.

3 KULTTUURIT KOHTAAVAT

3.1 Kulttuurin määrittely

Jotta voisimme alkaa käsittelemään kulttuurien välisistä eroja ja niiden merkityksiä, lienee tärkeintä lähteä liikkeelle itse kulttuurin määrittelystä. Kulttuuri on laaja käsite, ja sille löytyy monenlaisia määrittelyitä. Lyhyesti sanottuna kulttuuri on kokonaisuus, joka pitää sisällään ne opitut asiat, elämäntavat, arvostukset ja uskomukset, jotka jokin tietty kansa tai yhteisö on historiansa aikana omaksunut. Kulttuuri muokkautuu sukupolvien aikana omanlaisekseen ja se on siis jotakin opittua. Kulttuuri ei esimerkiksi periydy geeneissä, vaan jokainen ihminen kasvaa oman ympäröivän kulttuurinsa jäseneksi. (Alitolppa-Niitamo 1993, 18–19.) Gary Weaver määrittelee kulttuurin olevan hyödyllinen kehys pyrittäessä selittämään, ennustamaan jonkin tietyn ryhmän käyttäytymistä. Kulttuuri on kuitenkin vain yleistys ja onkin syytä muistaa, että saman kulttuurin edustajat voivat olla keskenään hyvin erilaisia. (Rapeli 2010, 26.)

Kulttuuri on muokkautunut historiansa aikana, ja se muuttuu edelleen jatkuvasti. Kulttuurin monipuolistumista ja rikastumista edesauttaa ihmisten ja eri kulttuurien välinen kanssakäynti. Kulttuuri voi myös sisältää erilaisia alakulttuureita, joita voi syntyä esimerkiksi tietylle alueelle tai tietyn ikä- tai etnisen ryhmän keskuuteen ja jotka poikkeavat käyttäytymistavoiltaan tai kokemusmaailmaltaan muusta valtakulttuurista. (Räty 2002, 43–44.)

Kunkin kulttuurin edustajilla on jollain lailla yhteneväinen tapa ajatella asioita, tuntea ja reagoida niihin. Kulttuuri näkyy esimerkiksi uskomuksissa maailmankaikkeudesta tai elämästä ja kuolemasta. Se näkyy naisten ja miesten tai vanhusten ja lasten asemana, asenteissa, mielipiteissä sekä arvoissa. Kaikki tavat, normit ja tottumukset ovat osa kulttuuria. Uskonto, ruoka, musiikki, pukeutuminen, rakennettu ympäristö ja ennen kaikkea kieli ovat olennainen osa kulttuuria. (Alitolppa-Niitamo 1993, 18–19.) Yksilötasolla ajateltuna kulttuuri vaikuttaa voimakkaasti siihen, miten maailman koemme. Kulttuuri on ikään kuin silmälasit, joiden kautta maailmaa tarkkailemme, ja se vaikuttaa maail-

mankatsomuksen lisäksi myös arjen toimintoihin. Harvoin ihminen edes tiedostaa, että kaikkeen toimintaan vaikuttaa oma kulttuuritausta. (Räty 2002, 42–43.)

3.2 Monikulttuurisuuden historiaa

Jos vajaan 200 valtion maapallollamme on laskettu olevan noin kymmenen tuhatta eri kulttuuria, voimme päätellä, että elämme melkoisen monikulttuurisessa maailmassa. Monikulttuurisuus on paitsi nykypäivää ja tulevaisuutta, myös osa Suomenkin menneisyyttä. Itsenäisyytemme alkuvuosina venäläiset, itäkarjalaiset ja inkeriläiset pakolaiset muodostivat jopa prosentin väestöstämme. (Liebkind 2000, 171.) Venäjällä tapahtuneen vallankumouksen myötä ja yhteiskunnan muututtua Neuvostoliitoksi meille virtasi itärajan yli runsaat 33 000 pakolaista, joista tosin suurin osa käytti Suomea vain kauttakulkumaanaan Pohjois-Amerikkaan. Ensimmäiset poliittiset pakolaisensa Suomi vastaanotti natsi-Saksasta. Nykyisen kansallisen pakolaispolitiikan merkittävänä alkuvaiheena voidaan pitää toisen maailmansodan jälkeistä ensimmäistä maahamme vastaanotettua pakolaisryhmää. Tämä melko pieni ryhmä saapui vuonna 1973 Chilestä. (Laakkonen 2009.)

Maahanmuutto on 2000-luvulle tultaessa ollut hitaassa kasvussa, ja nykyään Suomen väestöstä on ulkomaalaisia kolmisen prosenttia. Suomessa on kuitenkin muihin läntisen Euroopan maihin verrattuna vähiten ulkomaalaisia ja pakolaisiakin kansainvälisesti katsoen hyvin vähän (Suomen Pakolaisapu i.a.) Suomi on myös kautta historian vastaanottanut muita pohjoismaita vähemmän pakolaisia (Laakkonen 2009).

Suomeen muutettiin aikaisemmin usein työn perässä, mutta 1980-luvulta lähtien maahanmuuton perusteena oli yhä useammin pakolaisuus ja perheenyhdistäminen. Viime vuosina työn ja opiskelun perusteella tapahtuva maahanmuutto on kuitenkin jälleen ollut kasvussa. (Miettinen i.a.) Pakolaisuus tai turvapaikan saaminen on ollut muuton perusteena alle kymmenellä prosentilla maahanmuuttajista. (Miettinen & Säävälä 2012).

3.3 Ulkomaalaiset Suomessa

Maahanmuuttajat ovat tulleet Suomeen monesta eri syystä: osa esimerkiksi työn, opiskelujen tai avioliiton myötä. Osa maahanmuuttajista on pakolaisia, turvapaikanhakijoita ja paluumuuttajia. Sisäasiainministeriön tekemän vuoden 2010 maahanmuuton vuosikatsauksen mukaan Kuopion 96 793 asukkaasta 1 663 eli 1,7 prosenttia on ulkomaan kansalaisia. (Sisäasiainministeriö i.a.b.) Kuopion ulkomaalainen väestö edustaa 90 eri kansallisuutta. Enemmistö heistä tulee Venäjältä, ja seuraavaksi eniten heitä on kotoisin Myanmarista, Virosta, Sudanista, Thaimaasta, Irakista ja Turkista. (Kuopion kaupunki 2011a.)

Maahanmuuttajia saapuu Kuopioon pakolaisuuden ja turvapaikan haun lisäksi myös työn, opiskelun tai avioliiton tai perhesiteiden takia sekä paluumuuttajina (Kuopion kaupunki 2011a). Kuopion kaupungin pakolaisyksikön kiintiö pakolaisten vastaanotosta on vuosittain ollut 65. Todellisuudessa Kuopion on vastaanottanut viime vuosina noin 45 kiintiöpakolaista, koska vastaanotetut perheet ovat olleet usein vaikeasti moniongelmaisia ja työllistäneet siksi kaupungin pakolaisyksikköä ja sen lähiverkostoja normaalia enemmän. (Siltari Tarja, henkilökohtainen tiedonanto, 27.11.2010.)

3.4 Kulttuurien erilaisuuden vaikutus arkipäivän tilanteissa

Kun kulttuurit kohtaavat, käynnistyy akkulturaatioksi kutsuttava muutosprosessi, jossa kulttuurit sopeutuvat toisiinsa. Akkulturaatiota on tulkittu ja tutkittu eri tavoin, mutta ihanteellisin muoto toteutua lienee monikulttuurisuutta korostava kaksisuuntainen malli, jossa eri etnisten ryhmien edustajat sopeutuvat ympäröivään enemmistöyhteiskuntaan ja -kulttuuriin säilyttäen samalla oman kulttuuritaustansa. Kun enemmistökulttuuri sopeutuu samalla vähemmistöön ja monikulttuurisuuteen, eri kulttuuriryhmät voivat säilyttää ainakin osittain oman kulttuurinsa eläen ja toimien osana ympäröivää yhteiskuntaa. Toinen teoria selittää akkulturaation yksisuuntaisena muutosprosessina, jossa vähemmistö sopeutuu enemmistön sanelemiin arvoihin ja käyttäytymiseen. Tämän seurauksena vähemmistön edustama kulttuuri-identiteetti on kuitenkin vaarassa hävitä. (Liebkind 2000, 13–14.)

Kulttuurien erilaisuus näkyy jo keskustelutilanteissa. Esiin nousee semanttinen ongelma eli sanojen merkityksen häilyvyys. Eri kulttuuritaustaisilla ja usein eri kieltä puhuvilla ihmisillä ei ole samanlaista kokemustaustaa, eikä siis voida olettaa, että puhuja tarkoittaa käyttämillään sanoilla samaa, kuin mitä kuuntelija olettaa. Viestintätilanteissa voi olla muitakin kulttuurien välisiä eroja, esimerkiksi se, kuinka lähelle keskustelukumpania on sopivaa mennä. Suomalaiseen kulttuuriin kuuluu pitää tietynlainen etäisyys ja tila ympärillämme. Lisäksi esimerkiksi suomalainen viestintä voi tuntua muiden kulttuurien edustajista melko eleettömältä. Se, mistä asioista on sopivaa puhua ja kuinka esimerkiksi kohteliaisuutta ilmaistaan keskustelussa, on hyvin kulttuurikohtaista. Suomalainen puhuu melko vapaasti aiheesta kuin aiheesta, ja voikin olla hankala ymmärtää, ettei aasialaisessa kulttuurissa puhuta esimerkiksi toisten palkoista. (Räty 2002, 66–69.)

Yksilötasolla tarkasteltuna kulttuurien kohtaaminen arkipäivän tilanteissa näkyy erilaisina tapoina ja käytäntöinä. Käyttäytymistämme ohjaavat eri asioihin liittyvät uskomukset, tunteet ja arvot. Eri kulttuurien kohdatessa molemmilta osapuolilta vaaditaan sopeutumista, ja kahden kulttuurin eläessä rinnakkain molemmat muuttuvat enemmän tai vähemmän. (Liebkind 2000, 173.)

4 MYANMAR

4.1 Tietoa valtiosta

Myanmar on noin kaksi kertaa Suomen kokoinen valtio Kaakkois-Aasiassa. Maan pääkaupunki on Naypyidaw ja sen rajanaapureita ovat Bangladesh, Intia, Kiina, Laos ja Thaimaa. Asukkaita Myanmarissa oli vuonna 2010 miltei 53,5 miljoonaa. (Ulkoasiainministeriö 2011.) Myanmarin väestöstä 70 % on etnisesti burmalaisia. Loput väestöstä koostuu lukuisista eri vähemmistöistä, joista suurimpia ovat chin-, kachin-, karen-, kayah-, mon-, rakhine- ja shan-kansat. Maa voidaan jakaa 14 eri alueeseen/osavaltioon pääasiassa juuri väestön etnisyyden perusteella. Alueita ovat Ayeyarwady, Baygo, Chin, Kachin, Kayah, Kayin, Magway, Mandalay, Mon, Raklune, Sagaing, Shan, Tanintharyi, Yangon. (World Buddhist directory i.a.) Myanmarin väestöstä 90 % on buddhalaisia. Maassa on myös kristittyjä, muslimeja ja animistisia uskontoja. (Ulkoasiainministeriö 2011.)

Hallitus muutti maan virallisen nimen Burmasta Myanmariksi vuonna 1989. Koska Myanmarin oppositiopuolueet eivät ole hyväksyneet epädemokraattisesti valitun hallituksen päätöstä nimen muuttamisesta, ne käyttävät maastaan edelleen nimeä Burma. Mm. Aasian valtiot, YK ja osa kansainvälisistä järjestöistä on hyväksynyt Myanmar-nimen. Koska myös Suomi on tunnustanut Myanmarin, käytämme sitä myös opinnäytetyössämme. (Ulkoasiainministeriö 2011.)

4.2 Myanmarin humanitäärinen tilanne tänään

Myanmar on tunnettu kauneudestaan, rikkaasta kulttuuristaan ja luonnonvaroistaan. Asian toinen käänköpuoli on maan lohduton humanitäärinen tilanne. Maan hallintojärjestelmä perustuu 12 kenraalin muodostaman sotilasjuntan johtoon. Juntta hallitsee maata tiukoin ottein, eikä demokratiasta ja ihmisoikeuksien toteutumisesta ole aina taakeita. Tästä on historiassa monia esimerkkejä. Kuuluisimpia tapauksia ovat esimerkiksi vuonna 1988 opiskelijoiden rauhanomainen mielenosoitus demokratian puolesta. Juntan

väkivaltaisesti hajottama mielenosoitus vaati tuhansia kuolonuhreja. (Partners Relief & Development i.a.)

Vuonna 2007 kansa nousi jälleen sotilasjunttaa vastaan, suuri osa rauhanomaiseen protestiin osallistuneista oli buddhalaisia munkkeja. Tämäkin protesti sai juntalta väkivaltaisen lopun, joka vaati satoja henkiä. Vuonna 2008 trooppinen hirmumyrsky Nargis kulki Myanmarin yli aiheuttaen valtavia tuhoja ja yli sadan tuhannen ihmisen kuoleman. Sotilasjuntta hidasti jälkityötä estämällä kansainvälisen avun saapumista alueelle. Luultavasti kuuluisin demokratian puolestapuhuja on monien myanmarilaisten ihailema oppositiojohtaja Aung San Suu Kyi, joka määrättiin kotiarestiin, kun hänen johtamansa Kansallinen Demokratialiitto voitti parlamenttivaalit vuonna 1990. Suu Kyi vapautettiin kotiarestistaan 1995, mutta hän on ollut siitä lähtien käytännössä eristettynä omaan taloonsa. Myöskään oppositiopuolueelle ei koskaan annettu mahdollisuutta muodostaa hallitusta. Muu maailman kiinnostus Myanmaria kohtaan alkoi kuitenkin herätä Aung San Suu Kyin voitettua Nobelin rauhanpalkinnon vuonna 1991. (Heikkilä-Horn & Miettinen 2000, 180–182.)

Miljoonat myanmarilaiset ovat joutuneet pakkotyöhön ja vähemmistökansoja sorretaan maassa jatkuvasti. Myanmar on maailman toiseksi suurin oopiumin tuottaja, ja maan terveydenhuolto on maailman toiseksi huonoin. Valtion budjetista jopa noin 70 % kuluu armeijan menoihin. (Partners Relief & Development i.a.) Vaikka maassa on vuosikaudet ollut voimassa lapsisotilaat kieltävä laki, on Myanmarissa muuhun maailmaan verrattuna eniten lapsisotilaita, arvioiden mukaan jopa viidesosa kansallisesta armeijasta. (Muraaja 2012, 9).

Vuonna 2011 maahan valittiin uusi hallitus, joka koostui pääasiassa edellisen hallituksen kenraaleista. Uusi hallitus on luvannut lisätä demokratiaa, ajaa ihmisoikeuksia ja löysentää median sensuuria erilaisin uudistuksin. Vuoden 2011 aikana vapautettiin yli 300 poliittista vankia ja oppositiojohtaja Aung San Suu Kyi sai rekisteröidä puolueensa (National League for Democracy) uudelleen, ja hän on ehdolla vuoden 2012 kevään täytevaaleissa. Hallituksen joukot ovat myös suostuneet tulitaukoneuvotteluihin joidenkin heimovähemmistöjen kanssa. Näistä edistysaskelista huolimatta Human Rights Watchin tekemän World Report 2012-raportin mukaan tilanne ei kuitenkaan ole muut-

tunut merkittävästi. Hallituksen joukkojen vähemmistöihin kohdistuvat hyökkäykset ja ihmisoikeuksien loukkaukset näyttävät jatkuvan maassa edelleen. (Human Rights Watch 2012.)

4.3 Karennien historia

Karennivaltion taistelu itsenäisyydestään pohjautuu pitkälle alueen historiaan. Karenni monen muun etnisen alueen tavoin nautti itsenäisestä hallinnostaan vuosisatojen ajan jo ennen Britannian siirtomaa-ajan alkua. Vielä 1800-luvulla alkaneen siirtomaavallan aikanakin Karenni sai pitää itsenäisen asemansa. Myanmarin – silloisen Burman – itsenäistyessä vuonna 1948 Karenni ei missään vaiheessa ollut halukas liittymään osaksi Burman unionia. Alue jatkoi itsenäistä elämäänsä mutta lopulta se miehitetiin ja liitettiin osaksi Burmaa vastoin tahtoaan. Vuodesta 1962 kenraali Ne Winin sotilasjoukot ovat hallinneet maata ja Karennin pyrkimykset itsenäistyä on tukahdutettu sotilasvoimin. (Karenni Homeland 2005.)

Yli puoli vuosisataa itsenäisyytensä, kielensä ja kulttuurinsa puolesta taistellut Karenni on tällä hetkellä tiukan sotilaallisen kontrollin alla. Alueella on sekä omia että hallituksen joukkoja. Vähemmistöihin kohdistuva riisto, pakkotyö, kiristys, luonnonvarojen tuhlaaminen ja kaikenlainen ihmisoikeuksien rikkominen ja väkivalta ovat alueen ihmisten arkipäivää. Hallitus kieltää harjoittavansa entistä puhdistusta, ja perusteluna toiminnalle on kapinallisten joukkojen nujertaminen. (Karenni Homeland 2005.) Arvioiden mukaan jopa kolmannes kareneista on pakkosiirretty kotiseudultaan vuoden 1996 jälkeen (Barron ym. 2007, 41).

4.4 Karenni, Kayah State

Karenni, Kayah State, on väestöltään ja pinta-alaltaan Myanmarin pienin osavaltio. Se sijaitsee maan itärajalla ja sen väkiluku on noin 260 000. Osavaltion pääkaupunki on Loikaw. Karenni on maastoltaan vuoristoista ja vaikeakulkuista. Karennin osavaltiossa asuu useita etnisiä karenniryhmiä, joista suurimmat ryhmät ovat kayah, kayan, kayaw ja

pa-o. Metsästys ja maanviljely ovat karenkien keskuudessa pääelinkeinoja, eniten viljellään riisiä. Maata omistavat kuitenkin vain harvat. Muita elinkeinoja ovat esimerkiksi korinpunonta ja kudonta. (Barron ym 2007, 41–42.) Karenneilla tarkoitetaan tiettyä Karen-heimoihin kuuluvaa ihmisryhmää. Karenneja kutsutaan myös nimellä Red Karen punaisen tunnusvärinsä vuoksi. He ovat Myanmarin etnistä vähemmistöä edustava heimo, heitä on noin 0,5 % koko Myanmarin väestöstä. (Karenni Homeland 2005.)

Karenkien omaa kieltä, kayah litä puhuu yhteensä noin 210 000 ihmistä. Sitä opetetaan kouluissa ja jopa Thaimaan pakolaisleireillä. Kieli on saanut vaikutteita myös thaimaasta ja burmasta. (Ager i.a.) Kielen asema heikkenee jatkuvasti, sillä karenkien keskuudessa lukutaidottomuus on yleistä, ja lisäksi burman ja englannin asema kouluissa on vahvistunut.

Karenkien kulttuurille ominaiset piirteet ovat hyvin samankaltaisia kuin karen-heimolla. Esimerkiksi vanhempia ihmisiä kohtaan osoitetaan kunnioitusta, eikä keskustelutilanteissa eriäviä mielipiteitä tuoda helposti julki (Seppinen 2008, 9). Uskonto on karenkien keskuudessa usein kristinuskko tai animismi. Varsinkin animismi näkyy jokapäiväisessä elämässä erilaisten rituaalien ja uhrauksien muodossa. Ennustamiseen käytetään usein kananluita. (Barron ym. 2007, 41.)

5 PAKOLAISUUS

5.1 Pakolaisuuden määrittely

Tässä opinnäytetyössä pakolainen määritellään sellaiseksi henkilöksi, jolla on perusteltua aihetta pelätä joutuvansa kotimaassaan vainon kohteeksi rodun, uskonnon, poliittisten mielipiteiden, kansalaisuuden tai sosiaalisen aseman johdosta (UNHCR i.a.). Geneven pakolaissopimuksessa vuodelta 1951 pakolainen määritellään kutakuinkin samalla tavalla, ja lisäksi pakolainen kuvataan kansainvälisen suojelun tarpeessa olevaksi henkilöksi, joka oleskelee vieraassa maassa eikä voi tai halua turvautua kotimaansa suojeluun. (Räty 2002, 16.)

Toisaalta pakolaisuuteen voi olla muitakin syitä, esimerkiksi ympäristöongelmat tai nälänhätä. (Räty 2002, 16.) Termi pakolainen kattaa myös ne ihmiset, jotka vailla mitään kansalaisuutta oleskelevat jossain muussa kuin entisessä oleskelumaassaan ja on edellä mainittujen seikkojen takia haluton tai kykenemätön palaamaan sinne. (Suomen pakolaisapu i.a.) Pakolaisuutta esiintyy myös maiden sisäisesti, jolloin konflikteja pakoon lähtenyt tai kotiseudultaan pois siirretty ihminen pysyy kuitenkin kotimaassaan. Maailmassa arvioidaan olevan jopa noin 26 miljoonaa maansisäistä pakolaista. (Pakolaisneuvonta ry i.a.)

Pakolaisia tulee Suomeen turvapaikanhakijoina eli joko ns. kiintiöpakolaisena tai perheen yhdistämishojelman kautta (Räty 2002, 18). Suomi on sitoutunut kansainvälisellä sopimuksella vastaanottamaan pakolaisia sekä huolehtimaan heidän hyvinvoinnistaan. (Räty 2002, 16). Suomen vastaanottamien pakolaisten kiintiö vahvistetaan vuosittain valtion talousarvion yhteydessä ja se on viime vuosina ollut 750 henkilöä (Sisäasiainministeriö 2011a). Suomeen vastaanotettavat kiintiöpakolaiset valikoidaan suoraan esimerkiksi pakolaisleireiltä. Viime vuosina pakolaisia on vastaanotettu maahamme eniten Myanmarista, Irakista, Iranista ja Kongosta. (Pakolaisneuvonta ry i.a.)

Turvapaikanhakijaksi määritellään tässä opinnäytetyössä jostakin vieraasta tai eiturvallisesta maasta Suomeen tuleva turvapaikkaa hakeva henkilö. Suomessa ulkomaa-

laisvirasto käsittelee turvapaikkahakemukset, ja kun hakijalle myönnetään oleskelulupa Suomeen, hänet luetaan pakolaiseksi. (Räty 2002, 18–19.)

5.2 Pakolaisen matka Suomeen

Turvapaikanhakija hakee turvaa vieraasta valtiosta. Saavuttuaan Suomeen hänen tulee jättää turvapaikkahakemus joko rajalle tai poliisille. Maahanmuuttovirasto haastattelee hakijan ja käsittelee asian. Kielteinen päätös johtaa käännätykseen takaisin kotimaahan, mutta hakijalla on mahdollisuus valittaa päätöksestä. Myönteisen päätöksen saanut turvapaikanhakija saa pakolaisstatuksen tai oleskeluluvan joko toissijaisen suojelun tai humanitäärisen suojelun perusteella. Oleskelulupa voidaan myöntää myös tilapäisenä tai yksilöllisistä inhimillisistä syistä. Tämän jälkeen henkilö sijoitetaan johonkin Suomen kunnista. Dublin-asetuksen mukaan se EU-maa, johon turvapaikanhakija ensimmäisenä saapuu tai josta hän hakee turvapaikkaa, on velvollinen käsittelemään turvapaikkaa koskevan hakemuksen. (Pakolaisneuvonta ry i.a.) Suomeen saapuvien turvapaikanhakijoiden määrä on vaihdellut viimeisen kymmenen vuoden aikana vuosittain jopa 700–6000 välillä (Sisäasiainministeriö 2011b).

Perusteet oleskeluluvan myöntämiselle ovat riittävät, jos turvapaikkaa hakeva ulkomaa-lainen on kansainvälisen suojelun tarpeessa kotimaahansa nähden tai uudelleensijoituksen tarpeessa ensimmäisestä turvapaikkamaasta. Oleskelulupa voidaan myöntää, jos vastaanoton ja kotoutumisen edellytykset Suomeen on arvioitu eikä oleskeluluvan myöntämiselle ole Suomen kansainvälisiin suhteisiin tai yleiseen turvallisuuteen tai järjestykseen liittyviä esteitä. (Maahanmuuttovirasto i.a.)

Pakolaisia saapuu Suomeen myös perheenyhdistämisohjelman kautta. Se tarkoittaa sitä, että Suomessa oleskeleva pakolainen saa oleskeluluvan myös aviopuolisolleen ja alaikäisille naimattomille lapsilleen. Samoin oleskelulupa myönnetään myös Suomeen yksin saapuvan alaikäisen lapsen vanhemmille ja muille alaikäisille sisaruksille. Perheenyhdistämisohjelma perustuu kansainväliseen sopimukseen, ja sen tavoitteena on taata ydinperheille mahdollisuus asua yhdessä. (Räty 2002, 20.)

Osa Suomeen saapuvista turvapaikanhakijoista on lapsia. Heidän kohdallaan turvapaikkamenettely etenee kuten aikuisilla, mutta alaikäiselle turvapaikanhakijalle määrätään kaikissa haastattelu- ja kuulustelutilanteissa läsnä oleva edustaja, ja usein mukana on myös avustaja tai sosiaalityöntekijä. Lisäksi ilman huoltajaa saapuneille alaikäisille turvapaikanhakijoille tehdään yleensä myös iänmäärittystestejä todellisen iän selvittämiseksi. Myös näiden lapsiturvapaikanhakijoiden on mahdollisuus turvapaikan tai humanitaarisen tai toissijaisen suojelun perusteella saadun oleskeluluvan saatuaan mahdollisuus hakea perheen yhdistämistä. Tässäkin tapauksessa se koskee vanhempia sekä alaikäisiä sisarusia. (Pakolaisneuvonta ry i.a..)

5.3 Thaimaan pakolaisleirit

Myanmarista Thaimaahan, Bangladeshiin, Malesiaan ja Intiaan paenneita pakolaisia on yhteensä arviolta puoli miljoonaa (Barron ym. 2007, 1). Noin 20 000 karennia elää pakolaisleireillä Thaimaassa. Ensimmäinen suuri karennipakolaisaalto saapui Thaimaahan vuonna 1984 hallituksen armeijan valloitettua karenkien armeijan tärkeän sotilastukikohdan. Seuraavien vuosien aikana Thaimaahan saapui tuhansia pakolaisia Burman armeijan valloittaessa yhä uusia alueita. Thaimaa, joka ei ole koskaan allekirjoittanut vuoden 1951 pakolassopimusta, salli kuitenkin pakolaisten majoittua mailleen itse määrittämiinsä väliaikaissuojiin metsäisen rajan tuntumassa. Sitten Thaimaa on rakenuttanut muutamia isompia leirejä pakolaisille. Niistä suurin on Mae Sot-kaupungin lähellä sijaitseva Mae La, jossa majoittuu noin 40 000 ihmistä. Vuoteen 2007 mennessä Thaimaassa oli arviolta 150 000 länsirajan ylittänyttä pakolaista. (Barron ym. 2007, 41–44.)

Olot Thaimaan pakolaisleireillä ovat ahtaat ja pakolaisten vapaus on hyvin rajoitettua. Pakolaisleireillä saatetaan viettää hyvinkin pitkiä aikoja, jopa vuosikymmeniä. Työllistymiseen ei ole mahdollisuutta, ellei työskentele leirillä opettajana tai lääkärinä. (Barron ym. 2007, 44.) Koska Thaimaa ei ole allekirjoittanut Geneven pakolaissopimusta, rajan yli paenneet burmalaiset ovat käytännössä laittomia siirtolaisia (Seppinen 2008, 9). Kehnoista leiriolosuhteista huolimatta leireillä pystytään usein järjestämään vähintään perusopetusta. Tilan, mahdollisuuksien ja toivon huvetessa pakolaisten keskuudessa

esiintyy kuitenkin yhä enemmän monenlaisia ongelmia kuten alkoholismia, huumeita ja lähisuhdeväkivaltaa. (Barron ym. 2007, 44–46.)

5.4 Pakolaisuuden vaikutus asiakastyöhön

Pakolaisuudella on eittämättä suuri vaikutus ihmisen psyykkiseen, fyysiseen ja sosiaali-
seen hyvinvointiin. Karennit ovat kotimaassaan joutuneet taistelemaan vapauttaakseen
oman valtionsa sotilasjuntan hallinnon alaisuudesta. Yksi suurimpia syitä karennien
pakolaistaustaan onkin juuri heidän joutumisensa vainon kohteeksi omassa kotimaas-
saan. (KITE i.a.) Karenni on köyhää maanviljelyaluetta ja siksi heillä on usein epäinhi-
milliset olosuhteet omassa kotimaassaan. Aseellinen painostus alueella on levinnyt vii-
me vuosikymmenten aikana. (Karenni Homeland 2005.)

Lähes kaikki Kuopioon tulleista karennipakolaisista ovat olleet köyhiä kansalaisia. Suu-
rin osa heistä on tullut Suomeen Thaimaan pakolaisleirien kautta, ja elettyään leireillä
jopa vuosikymmeniä osa näistä pakolaisista ei tiedäkään muusta elämästä pakolaisleiri-
en ulkopuolella. Monella karennipakolaisella on taustallaan useiden eri ongelmien
vyvyhti, minkä selvittäminen täällä Suomessa ei ole läheskään aina kovin mutkatonta.
Karenneilla on monenlaisia taustoja, mutta monia heistä yhdistävät kokemukset erilai-
sista epäinhimillisistä tilanteista, kuten muistot kidutuksista ja aseellisten sotilaiden vä-
kivaltaisista hyökkäyksistä heidän kotikyläänsä. Tällaisten kokemuksien vaikutus näkyy
karennipakolaisten sopeutumisessa suomalaiseen yhteiskuntaan. Moniongelmaisten
pakolaisten auttamiseksi tarvittaisiin moniammatillista yhteistyötä, jonka saatavuus ei
aina pysty vastaamaan senhetkistä tarvetta. Monilla karennipakolaisilla kokemukset
ovat myös vaikuttaneet heidän varaukselliseen suhtautumiseensa eri alojen viranomai-
siin. Tämä on osasyynä karennipakolaisten saamiseen oikean avun piiriin ja näin tarvit-
tavan tuen sekä avun tarjoaminen heille vaikeutuu. (Jääskeläinen Leena, henkilökohtai-
nen tiedonanto 21.3.2012.)

Tutkimusten mukaan viidakkoon piiloutuminen, pakkosiirrot ja menetetty omaisuus
ovat karenneille merkittävimpiä pakolaisuuden aiheuttamia traumatisoivia tekijöitä.
Muita tekijöitä ovat asumusten ja sadon tuhoaminen, pakkotyö, perheenjäsenten menet-

täminen, läheisen menettäminen sairauksiin tai nälkään pakomatkan aikana sekä raiskaukset. Lisäksi masennusta ja ahdistusta esiintyy lähes puolella karennipakolaisista ja post-traumaattisia stressioireita vajaalla viidellä prosentilla. (Barron ym. 2007, 46.)

6 HYVÄN OPPAAN TUNNUSMERKIT

6.1 Kuinka syntyy hyvä opas?

Koska toiminnallinen opinnäytetyömme on produktio eli lopullisena tuotoksena syntyi opasvihkonen karennikulttuurista, olemme syventyneet myös siihen, miten hyvä tuotos saadaan aikaan. Produktion voi toteuttaa monessa eri muodossa (Vilkka & Airaksinen 2003, 51). Lähtökohtana produktiomme suunnittelussa olikin valita tuote, joka palvelee kohderyhmäämme mahdollisimman hyvin. Suunnittelemamme opas on tarkoitettu ensisijaisesti uusille työntekijöille ja opiskelijoille, jotka työssään kohtaavat karennikulttuurin edustajia. Usein esimerkiksi uuteen työpaikkaan tullessaan tai työharjoittelujaksoa aloittaessa työntekijä joutuu tutustumaan materiaaliin ja oppimaan paljon uutta melko lyhyessä ajassa, joten päädyimme tuottamaan selkeän ja tiiviin oppaan, joka olisi helpposti ja nopeasti luettavissa.

Opasta suunnitellessamme pohdittavaksi tuli yllättäviäkin seikkoja, esimerkiksi se, miten tuotteen koko, typografia ja jopa paperin laatu vaikuttavat tuotteen luettavuuteen sekä luotettavuuteen (Vilkka & Airaksinen 2003, 52). Tavoitteena oli saada aikaan hyvän toiminnallisen opinnäytetyön kriteerit täyttävä produktio eli hyödyllinen opaskirjainen, joka olisi ennen kaikkea johdonmukainen ja helppo käyttää. Hyvä produktio erottuu muista vastaavanlaisista ja herättää huomiota (Vilkka & Airaksinen 2003, 52–53). Itse pyrimme herättämään huomion selkeällä ja mielenkiintoisella ulkoasulla. Emmehän toki halua, että työmme, johon olemme uhranneet paljon aikaa ja vaivaa, jäisi vain pölyttymään hyllyjen perukoille. Koska vastaavanlaisia tuotteita ei ole Kuopion kaupungille aikaisemmin tehty eikä vertailukohteita näin ollen juuri ole, antaa se meille melko paljon vapautta toteuttaa tuotteemme paljolti oman näkemyksemme mukaan.

Yhteistyö työelämän edustajan kanssa ohjaa myös osaltaan production suunnittelua ja toteutusta. Toimeksiantajan ohjeet ja toiveet voivat vaikuttaa aina lopullisen tuotoksen typografisiin yksityiskohtiin saakka. (Vilkka & Airaksinen 2003, 54.) Meidän tapauksessamme työelämän edustajan kanssa tehtävä yhteistyö ei missään vaiheessa ollut haitteva tekijä opinnäytetyöprosessissamme. Kyselimmekin itse toivomuksia ja ehdotuk-

sia varsinkin suunnitteluvaiheessa ja pidimme työelämän edustajat ajan tasalla työn edistymisestä.

Työmme edetessä yhdeksi tiedonhankinnalliseksi haasteeksi muodostui karennikulttuuria koskevan luotettavan lähdeaineiston löydettävyyys. Karennikulttuuria koskevaa tietoa oli hankala löytää, joten siksi turvauduimme myös konsultaatioon eli tiedonantoihin, joita käytämme työssämme keskeisinä tiedonlähteinä. Työelämän edustajilta löytyy työkokemuksen mukanaan tuomaa tietotaitoa, opiskelijat voivat kuvata asioita ”uuden työntekijän” näkökulmasta, ja itse kulttuurin edustajat taas kertovat kokemuksistaan asiakkaina. Näin meillä oli kattava aineisto kokemuseräistä tietoa, josta oli suuresti hyötyä oppaan teossa.

6.2 Omat huomiot hyvistä oppaista

Hankkiessamme taustatietoa opinnäytetyötämme varten havaitsimme, että erilaisten oppaiden teko on ollut viime vuosina suhteellisen suosittua. Erilaisia oppaita löytyy paljon ja niiden tallennustavat ovat olleet myös vaihtelevia. Omaa opastamme suunnitellessamme olemme tulleet siihen tulokseen, että mielestämme hyvän oppaan kaksi tärkeintä asiaa ovat oppaan selkeä ulkoasu ja näin ollen helppolukuisuus sekä oppaan saatavuusmahdollisuudet. Mielenkiintoisimmat oppaat, jotka ovat herättäneet huomiomme, ovat olleet kooltaan sopivia, tiiviisti kerrottuja sekä yleensä saatavilla myös sähköisenä versiona. Oppaan tallentaminen sähköiseen muotoon antaa sille mahdollisuuden tavoittaa useampi siitä kiinnostunut lukija. Olemme myös havainneet, että oppaan ulkoasulla, värityksellä ja fontilla on merkitystä siihen, millaisen kuvan opas itsestään antaa. Paperisessa oppaassa mielestämme olisi tärkeää sen helppo kopioitavuus, joten nidontavaiheessa tämä käyttömahdollisuus tulisi ottaa huomioon.

7 MENETELMIEN JA TYÖTAPOJEN ESITTELY

7.1 Opinnäytetyöprosessin alkuvaiheet

Produktiomme käytännön toteutus lähti liikkeelle aiheen tarkalla rajaamisella. Aluksi hankimme mahdollisimman paljon teoriatietoa sekä Myanmarista että karennikulttuurista. Teoriatiedon hankkiminen oli alussa hyvinkin vaativaa, sillä karennikulttuurista ei ollut aina helppo löytää meille uutta, luotettavaa ja monipuolista tietoa. Tämän tosiasian havaittuamme olimme entistä varmempia oppaan tarpeellisuudesta ja sen hyödyllisyydestä. Heti aiheen rajaamisen jälkeen alusta alkaen aloimme jo kirjoittaa opinnäytetyömme teoriaosuutta koskien karenneja sitä mukaa, mitä enemmän teoriatietoa saimme ja siihen tutustuimme. Hankkimaamme teoriatietoon paneuduttuamme aloimme pohtia tulevan oppaamme sisältöä. Päätimme toteuttaa oppaamme muille opiskelijoille suunnatun kyselylomakkeen avulla sekä karennipakolaisille suunnatun haastattelun pohjalta. Haastatteluja varten haettiin tutkimuslupa.

Oppaan sisällön muodostumiseksi päätimme ensin kerätä muiden Kuopion pakolaisyksikössä harjoittelunsa suorittaneiden opiskelijoiden havaintoja ja kokemuksia monikulttuurisesta työstä asiakkaiden kanssa. Laadimme syksyllä 2011 opiskelijoita varten saattekirjeen (liite 1), jossa kerroimme opinnäytetyömme tarkoituksesta sekä heidän mahdollisuudestaan vaikuttaa vastaamalla tulevan oppaan sisältöön. Kysely hahmoteltiin ensin paperiversiona, jonka jälkeen valmis kysely muutettiin webropol-kyselyksi (liite 2). Ennen valmiin kyselyn lähettämistä opiskelijoille lähetimme kyselyn Kuopion maahanmuuttoyksikköön. Näin työyhteisöllä oli halutessaan mahdollisuus vaikuttaa kyselyn aiheiteemoihin. Heidän mielestään kysely oli hyvä sellaisenaan, joten lähetimme valmiin kyselyn opiskelijoille sähköpostin välityksellä.

Kysely lähetettiin yhdeksälle opiskelijalle, joista viisi vastasi. Vastauksia opiskelijoilta kerättiin joulukuun 2011 ajan. Kaikki vastaukset käsitelimme anonymisti ja luottamuksellisesti. Näiden muilta opiskelijoilta saamiemme vastausten perusteella aloimme hahmotella tulevan oppaamme sisältöä. Saimme opiskelijoilta erittäin tärkeitä ja hyviä havaintoja vieraan kulttuurin kanssa tehdyn työn haasteellisuudesta ensikertalaisen kan-

nalta. Opiskelijoiden vastauksia analysoidessamme saimme selville, mitkä osa-alueet eri kulttuurien välillä olivat aiheuttaneet heille vaikeita tai muuten ristiriitaisia tilanteita heidän omalla harjoittelujaksollaan. Eritoten näitä asioita päätimme käsitellä oppaassamme. Molempien, sekä opiskelijoille suunnatun kyselylomakkeen vastauksia että haastatteluaineistoa käsitelimme sisällön analyysin avulla. Tarkastelimme molempia aineistoja analysoidessamme toistuvia ilmauksia ja samankaltaisuuksia, joiden pohjalta teemoitimme vastauksia. Varsinaista aineistojen puhtaaksi kirjoittamista emme tehneet, vaan pohdimme yhdessä vastauksia kokonaisuudessaan.

7.2 Opiskelijoiden kyselylomakkeista saadut vastaukset

Joulukuussa 2011 toteutimme webropol-kyselyn Kuopion pakolaisyksikössä harjoittelun suorittaneille Diakin opiskelijoille. Saimme opiskelijoiden nimet koulun kautta, mutta suurin osa näistä opiskelijoista oli jo päättänyt opintonsa, joten kaikkia opiskelijoita emme voineet tavoittaa koulun sähköpostin kautta. Näiden opiskelijoiden tavoittaminen oli haastavaa, joten käytimme apunamme myös Internetin sosiaalista mediaa. Viidestä vastaajasta neljä oli naisia ja miehiä yksi. Kaikki vastaajat ilmoittivat iäkseen 20–30 vuotta ja he olivat suorittaneet harjoittelujaksonsa vuosien 2008 ja 2010 välillä.

Vastaajista kaikilla oli kokemuksia myanmarilaisten kanssa työskentelemisestä ja jokainen oli tutustunut etukäteen asiakkaiden edustamiin kulttuureihin joko vähän tai jonkin verran ennen harjoittelujaksonsa alkua. Kysyessämme, olivatko vastanneet kohdanneet harjoittelujaksonsa aikana kulttuurien välisestä erilaisuudesta johtuvia ristiriita- tai väärinkäsitystilanteita, kaksi heistä oli kohdannut niitä usein, kaksi silloin tällöin ja yksi harvoin. Kysyttäessä ratkaisuja ristiriita- tai muihin hankaliin tilanteisiin kaikki vastaajat olivat pyrkineet ratkaisemaan tilanteet keskustelemalla. Yksi vastaajista kertoi pyrkineensä ottamaan selvää asioista ja yksi kertoi kysyneensä neuvoa kokeneemmilta työntekijöiltä.

Kulttuurien erilaisuus näkyi vastaajien mielestä eniten naisen ja miehen asemassa, ruokailussa, pukeutumisessa, lastenhoidossa ja hygieniassa. Kysyttäessä yhteistyön helpoudesta asiakkaiden kanssa, kaikki vastaajat kertoivat, ettei yhteistyö ollut ollut help-

poa, mikä johtui suurimmalta osin kielivaikeuksista. Lopuksi kysyimme vastaajilta, miten he suosittelisivat muita opiskelijoita tai työntekijöitä valmistautumaan monikulttuuriseen työhön. Kaikkien vastanneiden mielestä olisi tärkeää perehtyä vieraaseen kulttuuriin jo etukäteen. Lisäksi vastauksissa nousi esille selkokielen opettelu sekä kärsivällinen ja avoin asenne uusia kulttuureja kohdatessa.

7.3 Karennien haastattelut

Alkuvuodesta 2012 laadimme opiskelijoiden antamia vastauksia apuna käyttäen haastattelulomakkeen (liite 4) karennipakolaisia varten. Kävimme Kuopion pakolaisyksikössä tapaamassa pakolaisyksikön sosiaalityöntekijä Tarja Siltaria, jonka kanssa kävimme yhdessä läpi suunnitellun haastattelulomakkeen sekä pohdimme yhdessä mahdollisia haastatteluihin osallistuvia karennipakolaisia. Saimme jo yhteistyömme alkaessa Kuopion pakolaisyksiköltä luvan käyttää Kuopion kaupungin palkkalistoilla olevia tulkkeja. Tapaamisen jälkeen laadimme saatekirjeen (liite 3) Kuopion maahanmuuttoyksikköön, joka välitti sen karennipakolaisille. Saatekirjeessämme kerroimme haastattelun tarkoituksesta ja se lähetettiin sähköpostin välityksellä Siltarille, joka yhdessä perhetyöntekijän kanssa tiedusteli mahdollisten haastateltavien halukkuutta osallistua haastatteluihin. Saatekirjeen aikaisempi lähettäminen koettiin hyväksi vaihtoehdoksi, jotta haastateltaville tulisi mahdollisimman aikaisessa vaiheessa mielikuva siitä, mihin heitä pyydetään. Haastattelu suunniteltiin teemahaastatteluksi. Näin ollen haastattelu tuli olemaan vapaamuotoisempi kuin strukturoitu haastattelu ja se antoi meille myös mahdollisuuden esittää tarkentavia kysymyksiä haastattelun edetessä.

Haastattelut suoritettiin Kuopion pakolaisyksikön tiloissa yhden päivän aikana helmikuussa 2012. Kyseisenä päivänä Kuopion maahanmuuttoyksikössä oli myös vastaanottopäivä myanmarilaisille, joten paikalla oli paljon ihmisiä. Paikalle saapuessamme olimme yllättyneitä, kuinka paljon karennikulttuurin edustajia oli saapunut paikalle ja kuinka innokkaita ja halukkaita he olivat kertomaan meille kulttuuristaan. Paikalla oli myös kaksi tulkkeja. Haastatteluja varten saimme käyttöömmme maahanmuuttoyksikön kokoushuoneen, jossa ei haastattelujen aikana käynyt muita ihmisiä. Haastateltavia karennipakolaisia oli kuusi henkilöä, joista kaksi oli itse tulkkeja. Haastattelujen alussa

näytimme haastateltaville uudestaan saatekirjeemme, jonka tulkki vielä ennen haastattelujen alkua käänsi heille. Näin varmistimme, että jokainen haastateltava oli todellakin tietoinen siitä, mihin tarkoitukseen haastatteluaineisto päättyy. Haastattelujen tallennus tapahtui manuaalisesti. Toinen meistä kirjasi haastatteluissa tekemiään huomioita sekä haastatteluvastauksia käsin muistiinpanoina, ja toinen kirjasi vastauksia ylös tietokoneelle. Kaikki haastattelut suoritettiin anonyymisti eikä haastateltavien henkilötietoja kirjattu mihinkään ylös. Haastatteluaineiston kirjaamiseen käsin päädyimme sen takia, ettemme halunneet nauhoittaa haastatteluja. Haastattelujen nauhoittaminen olisi saattanut luoda virallisen tunnelman ja aiheuttaa haastateltavissa negatiivisia ennakkoluuloja heidän pakolaistaustojensa vuoksi. Haastattelut etenivät vuoropuhelun tavoin, kaikki haastateltavat kertoivat hyvin vapaasti omia näkemyksiään liittyen kyseiseen aiheeseen. Tilanne oli hyvin vapaamuotoinen ja rento ja jokaisella oli mahdollisuus esittää tarkentavia kysymyksiä. Myös haastateltavat saivat halutessaan esittää kysymyksiä meille.

Haastattelut sujuivat kokonaisuudessaan erittäin hyvin ja loppujen lopuksi aika loppui kesken. Haastattelutilanteet olivat enemmänkin vapaita keskustelutilanteita, jotka etenivät luonnollisesti. Halukkaita haastateltavia olisi ollut enemmänkin kuin kerkesimme haastatella. Haastateltavat olivat sekä miehiä että naisia eri ikäryhmistä ja he olivat erittäin halukkaita jakamaan tietoa heidän omasta kulttuuristaan meidän kanssamme. Haastateltavilla oli mukanaan myös erilaisia kuvia, esimerkiksi karennikulttuurille tyypillisistä juhla-asuista, joilla he havainnollistivat asioita meille keskustellessamme heidän omasta kulttuuristaan. Saimme myös eräältä haastateltavalta listan eri Internet-osoitteista, joilta voisimme etsiä lisää tietoa koskien karennikulttuuria. Nämä sivustot osoittautuivat opinnäytetyömme kirjallisen raportin edetessä erittäin hyödyllisiksi ja antoisiksi tietolähteiksi.

7.4 Karennien haastattelujen yhteenveto

Karennipakolaisten haastattelutilanne oli käytännössä vapaa keskustelutilanne, mutta pyrimme kuitenkin etenemään etukäteen laaditun haastattelurungon mukaan. Seuraavassa esittelemme haastatteluvastaukset pääpiirteittäin. Opinnäytetyömme erillisenä liitteenä

nä olevassa oppaassa (liite 5) käsittelemme laajemmin haastatteluaineistosta esiin tulleita karennikulttuurille ominaisia piirteitä.

Tiedustellessamme kulttuurin merkitystä karenneille haastateltavat kertoivat sen merkitsevän heille usein omaa uskontoa. Myös kulttuurille ominaisista juhlapyhistä puhuttaessa esille nousivat kaksi merkittävintä juhlapyhää, keväällä juhlistettava Kay Htoe Boe sekä syksyyn sijoittuva Dee Ku. Juhlissa, kuten myös arkielämässä, ruokapöytään kuuluvat itse viljellyistä ruoka-aineista valmistettu ateriat; yleisimpiä ovat riisiruoat. Yleensä tarjotaan myös itse valmistettua viiniä. Karenneista puhuttaessa kyseessä on teekulttuuri, eli teetä juodaan runsaasti.

Haastateltavien mukaan karenniperhe muodostuu saman katon alla elävistä asukkaista. Perhe voi siis käsittää useita sukupolvia. Yleensä perheessä miehet työskentelevät pellolla ja naiset vastaavat kodin- ja lasten hoidosta. Karennikulttuurissa seurustelu ja avioliitto koetaan häpeällisiksi asioiksi ja seurustelevalta parilta odotetaan piakkoin avioliittoa. Heidän mielestään myös lasten hankinta kuuluu avioliittoon. Karennikulttuurissa sulhasen on pyydyttävä morsiamen vanhemmilta lupaa mennä naimisiin heidän tyttärensä kanssa. Mikäli morsiamen vanhemmat suostuvat, järjestetään kihlajaiset. Kihlajaisten jälkeen vietetään häitä, joiden seremonia on usein sidoksissa hääparin uskontoon. Häiden jälkeen morsiuspari muuttaa saman katon alle, useimmiten jommankumman vanhempien luokse. Avioero ei ole yleinen karennikulttuurissa.

Lapset syntyvät yleensä kylissä kotiin, sillä sairaalat ovat kaukana. Leiriolosuhteissa synnyttäviä avustaa usein lääkäri. Lapsen, sekä tytön että pojan, syntymä on karenniperheelle onnellinen tapahtuma, sillä kulttuurissa ajatellaan lasten huolehtivan vanhemmistaan heidän ikääntyessä. Karenneilla ei varsinaisesti ole miehen tai naisen nimiä, vaan he käyttävät nimissään erilaisia päätteitä sukupuolen ilmaisemiseen. Karenneilla ei myöskään ole sukunimiä tai tarkkoja syntymäpäiviä.

Haastateltavien mukaan koulutus karenneilla on alueen köyhyyden vuoksi usein heikkoa, ja suuri osa karenneista onkin luku- ja kirjoitustaidottomia. Koulutus on usein sidoksissa varallisuuteen. Alueen köyhyyden ja huonon terveydenhuollon sekä tiedonkulun vuoksi myös erilaisia taudinaiheuttajia on paljon, suurimpana niistä on malaria. Sai-

rauksista johtuvia kuolemantapauksia on usein. Hautajaiset ovat lähes koko Myanmarissa samankaltainen tapahtuma. Seremonia on häiden tapaan sidoksissa vainajan uskontoon. Pääuskontokuntia karenneilla on kolme; suurin ryhmä ovat animistit, toiseksi suurin kristityt ja vähemmistönä buddhalaiset. Uskonto ohjaa vahvasti arkielämää. Medias-
ta kysyttäessä haastateltavat kertoivat seuraavansa kotimaansa mediaa pääasiassa Internetistä, jonka kerrottiin olevan tärkeä väylä tiedon saamiseen kotimaasta. Myanmarin virallinen radiokanava on tarkasti hallituksen valvonnassa.

Haastatteluissa saimme nähdäksemme myös paljon erilaista kuvamateriaalia, joiden avulla haastateltavat havainnollistivat meille esimerkiksi omien kansallisasujensa ulkonäköä. Myös erilaisista juhlista, ruoista ja seremonioista oli kuvia nähtävillä. Kaikki kuvamateriaali oli haastateltaville itselleen kuuluvaa materiaalia, emmekä ottaneet kuvista kopioita. Haastattelutilanteet olivat erittäin mukavia ja karennipakolaiset saivat meidät tuntemaan itsemme erittäin tervetulleiksi juttelemaan heidän kanssaan.

8 OPINNÄYTETYÖPROSESSIN ARVIOINTI

8.1 Opinnäytetyön arviointi

Opinnäytetyömme lähtökohta oli saada aikaan opasvihkonen, jossa olisi mahdollisimman selkeästi ja kattavasti esiteltynä karennikulttuurille ominaisia piirteitä. Karennikulttuuri eroaa osaltaan hyvinkin paljon suomalaisesta kulttuurista ja tavoitteenamme oli helpottaa uusien työntekijöiden, harjoittelijoiden ja opiskelijoiden yhteistyön aloittamista karenniasiakkaiden kanssa. Uskomme, että oppaan suurin hyöty tulee olemaan juuri erilaisten kulttuurien välisien ristiriitatilanteiden välttäminen. Eräs suurimpia syitä erilaisiin väärinymmärryksiin kahden eri kulttuurin välillä on juuri vähäinen tieto toisesta kulttuurista. Oppaasta oltiin jo opinnäytetyömme alkuvaiheessa erittäin kiinnostuneita Kuopion alueella karennien kanssa tekemisissä olevien tahojen osalta.

Opinnäytetyöprosessimme alkoi edetä hitaasti alkuvuodesta 2011. Produktion suunnitteluun käytimme alussa paljon aikaa, kuten myös selkeään aiheen rajaamiseen, mikä osaltaan on helpottanut kirjallisen raportin tekemistä. Opinnäytetyön suunnitelmaan paneuduimme syvällisemmin ja se on myös ollut meille suuri apu produktiomme edetessä varsinaisen oppaan suunnitteluvaiheeseen. Keräsimme aluksi lähes kaiken mahdollisen teoriatiedon koskien kahden eri kulttuurin välistä yhteistyötä, mutta Produktion edetessä aloimme paremmin hahmottaa juuri meidän opinnäytetyömme kannalta keskeisimmät tiedonlähteet. Työstimme koko opinnäytetyötämme rauhallisessa tahdissa koko vuoden 2011, sillä muut opinnot pitivät meidät myös kiireisinä. Alussa suunnittelimme opinnäytetyömme valmistuvan vuoden 2011 lopussa, mutta molempien jatkaessa opintoja vielä keväällä 2012 päätimme siirtää opinnäytetyömme valmistumisen kevääseen 2012. Näin ollen meille jäi keväällä 2012 enemmän aikaa ja tarmoa paneutua Produktion läpiviemiseen.

Suoritettut opintokokonaisuutemme sekä erilaiset harjoittelujaksomme ovat luoneet hyvän pohjan tällaisen Produktion tuottamiselle. Myös toisen meistä suorittama harjoittelujakso Kuopion kaupungin pakolaisyksikössä ovat edesauttaneet Produktion etenemistä sekä pitänyt yllä mielenkiintoa valitsemaamme aiheeseen. Myös viime aikoina paljon

esillä ollut uutisointi koskien Myanmaria on tukenut produktiomme valmistumista sekä aiheemme ajankohtaisuutta.

Sosiaalialan kompetenssiin sisältyvien tietojen sekä taitojen opiskeleminen ovat osaltaan edesauttaneet tämän opinnäytetyön valmistumista, sillä meillä oli heti alusta alkaen suhteellisen selvät suunnitelmat, kuinka aiomme opinnäytetyöprosessimme kanssa edetä. Sosiaalialan ammattilaisen eettisesti oikea ja kehittävä osaaminen ovat toimineet hyvänä ohjenuorana tämän opinnäytetyön loppuun asti saattamisessa. Sosionomin ammatilliseen kompetenssiin kuuluu luontevana osana joustava ja toimiva yhteistyö muiden eri alojen asiantuntijoiden kanssa, mikä on mielestämme juuri tällaisessa pakolaisien kanssa tehtävässä työssä ensiarvoisen tärkeää. Viestintä- ja vuorovaikutustaitomme ovat vahvistuneet tämän produktion edetessä. (Sosiaalialan ammattikorkeakoulujärjestö 2010, 2–3.)

Yhteydenpitomme sekä työelämäyhteistyökumppaniimme että ohjaavaan opettajaamme on tapahtunut suurimmalta osin sähköpostien välityksellä. Kuopion kaupungin pakolaisyksikkö on tukenut meitä koko opinnäytetyömme etenemisen ajan eivätkä he ole osaltaan asettaneet rajoituksia opinnäytetyömme aiheen käsittelyn kannalta. Myös ohjaava opettajamme on ollut kannustavasti mukana koko opinnäytetyöprosessimme ajan. Häneltä olemme saaneet riittävästi ohjausta sekä tukea opinnäytetyömme eteenpäin viemiseen. Sekä työelämäyhteistyökumppanimme että ohjaava opettajamme ansaitsee kiitoksemme tämän opinnäytetyöprosessin valmistumisesta.

8.2 Produktion arviointi

Opinnäytetyöprosessimme edetessä huomasimme, kuinka hankalaa kARENNEJA ja heidän kulttuuriaan koskevan tiedon löytäminen oli. Kirjallista tietoa emme löytäneet, mutta Internetistä löytyi paljon varsinkin englanninkielistä aineistoa oikeilla hakusanoilla. Tiedonetsintä oli kuitenkin melko hidasta ja vaivalloista. Siksi olemmekin tyytyväisiä tuotokseemme, sillä Kuopion maahanmuuttajayksikössä harjoittelunsa tai työnsä aloittavat saavat oppaamme kautta helposti ja nopeasti tärkeää tietoa asiakastyötä ajatellen. Oppaan lopullinen kirjoittaminen sekä ulkoasun suunnittelu olivat opinnäytetyöproses-

simme viimeisimpiä vaiheita, sillä koimme järkevimmäksi tehdä oppaamme tavallaan viimeisenä työvaiheena. Oppaan sisällön kirjoittaminen sujui yllättävän nopeasti, sillä omat muistiinpanomme karennipakolaisten haastatteluista olivat selkeitä ja kattavia. Oppaan viimeisenä työvaiheena oli erilaisten kuvien, kuten karttojen, lisääminen oppaaseen. Mielestämme oppaastamme tuli selkeä ja helposti luettava kompakti kokonaisuus, josta toivomme olevan apua monelle eri taholle. Sisällöllisesti sekä ulkoisesti oppaastamme tuli juuri sellainen, kuin olimme alunperinkin ajatelleet.

8.3 Oppaan toteutus

Heti opinnäytetyöprosessimme alusta lähtien meille oli selvää, että pyrimme tekemään oppaastamme mahdollisimman tiiviin, mutta kattavan tietopaketin. Pyrimme siis pitämään oppaan sisällön suhteellisen lyhyenä, jotta lukijalle olisi mahdollisimman helppoa saada oppaan sisältö luettua ajatuksen kanssa. Pyrimme oppaassamme esittämään karennikulttuurille ominaiset piirteet lyhyesti, mutta kuitenkin selkeästi. Opas päätettiin toteuttaa A5-muotoisena, sillä koimme sen olevan paras mahdollinen koko, jotta esimerkiksi oppaan mukana kuljettaminen olisi kätevää. Fontiksi päätimme valita Papyruksen, sillä se ei mielestämme ollut liian muodollinen, mutta kuitenkin ulkoasultaan siisti ja helppolukuinen. Oppaan kansien värejä valitessa päädyimme punaiseen väriin, sillä karenniheimohan tunnetaan myös nimellä Red (punainen) Karen. Punainen on myös esillä heidän kansallisasuissaan sekä lipussaan. Halusimme myös oppaassamme selkeyttää muutamilla kuvilla asioiden parempaa hahmottamista lukijalle.

8.4 Opinnäytetyöprosessin haasteet

Tällainen produktio, missä ollaan tekemisissä kiintiöpakolaisten kanssa, sisälsi haasteita, joista suurimpana alkuun koimme haastateltavien löytämisen. Meille oli kuitenkin luvattu apua haastateltavien löytämisessä, sillä teimme sen yhteistyössä Kuopion pakolaisyksikön työntekijöiden kanssa. Uskoimme myös, että koska toinen meistä oli jo tutustunut Kuopion kaupungin pakolaisyksikön toimintaan ja sitä kautta myös Kuopioon tulleisiin kiintiöpakolaisiin, sillä olisi myönteinen vaikutus tulevien haastatteluiden kan-

nalta. Yleisesti ottaen haasteena voitiin ajatella olevan tiedon saaminen pakolaistaustaisilta ihmisiltä, joilta valitettavan usein on mennyt luottamus ihmisiin heidän ikävien kokemuksiensa kautta. Uskoimme kuitenkin, että haastattelun ja tiedon antaminen jollain lailla tutulle henkilölle olisi heille helpompaa.

Haasteeksi koimme myös tulkkien luotettavuuden. Tulkin tulisi olla käytännössä vain pelkkä ”käännöskone”, mutta joskus, varsinkin kun kyseessä on sellainen tulkki, joka tuntee haastateltavan jo monen vuoden ajalta, saattaa hän sisällyttää tulkkaukseen myös omia mielipiteitään, oletuksiaan tai puhua haastateltavan puolesta. Tämän haasteen yritimme voittaa valitsemalla ainakin yhdeksi haastateltavaksi tulkin itse. Näin ollen pystyimme luottamaan kaikkien haastateltavien antamaan tietoon, että se perustui todellakin heidän omiin mielipiteisiinsä ja kokemuksiinsa. Tulkin käytössä oli olemassa myös väärinymmärtämisen vaara, mikäli tulkki ei osaisi tai pystyisi jostain syystä tulkkamaan oikein. Käytännössä tällaisen tilanteen tapahtuminen ei pitänyt olla mahdollista, koska käytössämme oli virallisesti hyväksyttyjä, Kuopion kaupungin palkkalistoilla olevia tulkkeja. Haasteeksi voitiin myös olettaa tulkin tai haastateltavan paikalle tulematta jättäminen. Oli mahdollista, että jompikumpi olisi voinut yksinkertaisesti vaikka unohtaa sovitun tapaamisen. Varsinkin tulkit ovat Kuopiossa erittäin työllistettyjä.

Oli myös mahdollista, että toivomamme palaute opiskelijoilta olisi jäänyt saamatta, tai sitä olisi voitu saada todella vähäinen määrä. Opiskelijat eivät välttämättä koe tarpeelliseksi vastata tällaisiin sähköposteihin. Painotimme kuitenkin opiskelijoille heidän vastaamisensa tärkeyttä ja merkitystä sekä meille, että oppaan kautta kaikille muille mahdollisille kohderyhmille. Hyvä saatekirje auttoi luultavimmin myös vastauksien saamisesta. Vaikka vastauksia opiskelijoilta ei saatu niin paljon, kuin ehkä olisi ollut mahdollista, ne kuitenkin tukivat meidän valintaamme tällaisen opinnäytetyön tarpeellisuudesta.

9 POHDINTA

9.1 Eettisyys

Jo ammattikorkeakoulumme ja tulevan ammattimme arvopohjan ja luonteen vuoksi eettisyys on ollut yksi työmme tärkeimmistä lähtökohdista. Käytännössä eettisyys näkyy tavassamme suhtautua työhömmе, produktioon ja haastateltaviin, joiden avulla kehittämistyötä toteutamme. Eettisyys on otettava huomioon kaikissa tekemisissä ratkaisuihin ja valinnoihin, ja siihen kuuluu myös rakentava kriittisyys esimerkiksi meille tarjottavaa tietoa ja käytäntöjä kohtaan. Eettisen kysymyksenasettelun tulee olla keskeisenä ja näkyvänä läpi koko prosessin. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010, 11–12.)

Viime vuosina Kuopioon tulleet kiintiöpakolaiset ovat valittavan usein olleet moniongelmaisia, isoja perheitä. Perheissä on paljon vaikeavammaisia lapsia, mielenterveys- ja päihdeongelmia, perheen sisäistä väkivaltaa sekä rahankäyttöön liittyviä kysymyksiä. (Siltari Tarja, henkilökohtainen tiedonanto 2.10.2010.) Pakolaisten kanssa toteutettavalle teemahaastattelulle omat rajoitteensa loi juuri eettisyys. Meidän tuli miettiä, olisiko eettisesti oikein kysyä valitsemamme kulttuurin edustajalta heidän kulttuurinsa mielipidettä tai suhtautumista vammaisiin, jos esimerkiksi juuri tässä kyseisessä perheessä on vaikeavammainen lapsi. Meidän tuli lisäksi myös etukäteen miettiä, että kaikki kiintiöpakolaiset eivät välttämättä ymmärrä sanaa ”yksityisyys” tai vastavuoroisesti ymmärtävät sanan liiankin hyvin ja näin ollen kokisivat kulttuuriperimänsä kuuluvan yksityisyytensä piiriin.

Lähestyimme haastateltaviamme saatekirjeellä, jossa kerroimme haastattelun tarkoituksesta ja lupasimme käsitellä haastatteluaineistoa anonymisti. Asiakkaiden lähestyminen mahdollisimman hienovaraisesti ja luottamusta herättävällä tavalla oli meille tärkeää ja vaati huolellista suunnittelua. Pyrimme toimivaan ja luottamukselliseen yhteistyöhön, ja näin ollen saatekirjeen antama ensivaikutelma on voinut olla hyvinkin merkityksellinen haastattelun onnistumisen tai ylipäättään sen toteutumisen kannalta.

Eettisesti on oikein, että haastateltavien aineisto käsitellään siten, että haastateltavaa ei vastauksista voida tunnistaa. Näin haastateltavien henkilöllisyys suojataan. Haastateltavien vastaukset tulee kuitenkin tuoda julki mahdollisimman totuudenmukaisesti, kuitenkin edelleen niin, että haastateltavan intymiteettisuoja säilyy.

9.2 Oma ammatillinen kasvu

Opinnäytetyön tekeminen on ollut prosessi, jonka voidaan sanoa alkaneen jo ensimmäisenä opiskeluvuonna. Koko opinnäytetyö oli ensin vain pelkkä ajatus. Ajan kanssa kehkeytyi suunnitelma oppaasta, ja prosessia alettiin työstää pikkuhiljaa. Opinnäytetyöprosessi edetessä hiljalleen muiden opintojen ohella keskityimme pääasiassa vain tiedonetsintään, ja viimeisen puolen vuoden aikana aloimme työstää opinnäytetyötämme säännöllisesti ja johdonmukaisesti.

Olemme opiskelujemme aikana kasvaneet ja kehittyneet ammatillisesti monella osaamisen alueella. Opinnäytetyöprosessissamme olemme kehittäneet organisointikykyjämme dokumentoimalla, tiedottamalla ja aikatauluttamalla työtämme. Lisäksi olemme vastanneet itse keskinäisestä työnjaostamme sekä yhteistyöstä koulun ja työelämäyhteistyökumppanin välillä. Koska prosessi on mielestämme sujunut kaiken kaikkiaan hyvin, uskomme, että opiskelujen ansiosta meillä on hyvät valmiudet työskennellä myös verkostoissa sekä esimerkiksi hankkeiden ja projektien parissa.

Opinnäytetyöprosessissamme oli nähtävissä koko ajan eettinen ja pohtiva ote. Vähän väliä keskustelimme siitä, mikä on eettisesti oikein ja hienovaraista, kun työskennellään näinkin erilaisesta kulttuurista tulevien pakolaistaustaisten ihmisten kanssa tietämättä kuitenkaan kovin tarkasti heidän aikaisemmasta elämästään. Kävimme myös antoisia ja pohtivia kahdenkeskisiä keskusteluja aiheesta. Olemme opiskelujemme aikana omaksuneet kehittämispainotteisen työotteen, jota olemme hyödyntäneet mm. työharjoitettujaksoilla ja nyt myös opinnäytetyössämme. Kehittämiseen pyrkivä työote on meissä ikään kuin sisäänrakennettuna ominaisuutena siirtyessämme työelämään, ja toivomme sen säilyvän mukana aina. Opinnäytetyömme valmistuessa olemme tyytyväisiä, että olemme saaneet osaltamme perehtyä pakolaisten kanssa tehtävään työhön ja tuoda oma

panoksemme työn kehittämiseksi. Lisäksi syventyminen karennikulttuuriin ja kulttuurienvälisen työn problematiikkaan on tuonut meille tietoa ja osaamista, jota toivottavasti pääsemme myös itse hyödyntämään myöhemmin työelämässä.

9.3 Oman toiminnan arviointi

Kokonaisuudessaan tämä opinnäytetyöprosessi on ollut erittäin monivaiheinen ja opettavainen. Olemme työstäneet opinnäytetyötämme monessa eri vaiheissa. Jokainen vaihe on ollut omanlaisensa prosessi ja välillä tekeminen sujui nopeammin, välillä hitaammin. Meidän molempien muut opintokokonaisuudet sekä omat elämäntilanteemme ovat olleet myös ajoittain hidasteena opinnäytetyömme etenemiselle. Kuitenkin olemme vuoden 2011 alusta saakka edenneet tähän saakka hitaasti, mutta varmasti. Reflektoidessamme koko opinnäytetyöprosessia, olemme havainneet, että tämä prosessi kokonaisuudessaan on sujunut mielestämme hyvin ja olemme lopputulokseen tyytyväisiä.

Mikäli lähtisimme työstämään tällaista produktiota uudestaan, ottaisimme heti alussa kuitenkin huomioon muutamia asioita, joissa huomasimme tätä produktiota tehdessämme puutteita. Esimerkiksi kiinnittäisimme enemmän huomiota opiskelijoille suunnatun kyselyn kysymysasetteluihin. Opiskelijoiden vastauksia raportoidessamme, huomasimme, että esimerkiksi kysymystä 4, jossa kysyimme mitä kulttuureita vastaajat olivat kohdanneet, emme olleet osanneet muotoilla kysymystä oikein, sillä jäi epäselväksi, tarkoittivatko vastanneet myanmarilaisilla yleisesti myanmarilaisia vai juuri karenneja. Kysymyksen olisi pitänyt olla monivalintakysymys. Olisimme myös voineet järjestää karennipakolaisten haastattelut kahtena päivänä, jolloin meillä olisi ollut enemmän aikaa paneutua aina yhteen karennikulttuurin edustajaan kerrallaan. Olisi ollut myös mielenkiintoista päästä seuraamaan karennipakolaisten arkielämää täällä Suomessa esimerkiksi yhden päivän ajan.

9.4 Jatkotutkimusehdotuksia

Opas on ennen julkaisemistaan annettu Kuopion maahanmuuttoyksikön työntekijöille sekä karennipakolaisasiakkaille luettavaksi. Näin ollen olemme yrittäneet varmistaa oppaassa olevan tiedon reliabiliteetin. On kuitenkin muistettava, että oppaan sisältö perustuu pitkälti Kuopion karennipakolaisten antamiin tietoihin, ja näin ollen kaikkea oppaassa käsiteltyjä asioita ei tule yleistää. Otantamme on pieni otos suhteutettuna yleisesti karennipakolaisiin Suomessa. Myös haastateltavien mahdollinen pitkä tausta Thaimaan pakolaisleireiltä vaikuttanee paljon siihen, millaisena he oman kulttuurinsa ja sille ominaiset piirteet näkevät. Esitämme, että jatkotutkimusehdotuksena voisi jonkun muun paikkakunnan karennipakolaisilta tiedustella karennikulttuurille ominaisia piirteitä. Näin voisimme varmistua tekemämme oppaan sisällöstä, tai voisimme havaita, etteivät keräämämme tiedot ole ollenkaan yleisesti päteviä koskien karennikulttuuria. Jatkotutkimuksena voisi myös olla oppaan käytön kartoittaminen ja sen hyödynnettävyys Kuopion maahanmuuttoyksikössä esimerkiksi vuoden tai kahden päästä.

Oppaan markkinointia emme työn edetessä pohtineet kovinkaan paljon, koska oppaan pääasiallinen tarkoitus on jäädä käyttöön Kuopion maahanmuuttajayksikön tarpeisiin. Luotamme siihen, että oppaasta kiinnostuneet ja sitä tarvitsevat löytävät sen. Oppaan painatuksessa kiinnitimme huomiota sen nidontaan, jotta oppaan kopioitavuus tulisi olemaan mahdollisimman helppoa, mikäli jokin taho haluaa ottaa oppaasta kopioita. Opas tulee myös jäämään Diakonia-ammattikorkeakoulun Pieksämäen yksikköön, missä sitä voidaan vapaasti hyödyntää esimerkiksi monikulttuurista ammatillisuutta käsittelevissä opinnoissa. Myös kiinnostuneilla opiskelijoilla on näin mahdollisuus tutustua oppaaseen.

LÄHTEET

Ager, Simon i.a. Kayah Li. Viitattu 20.3.2012.

<http://www.omniglot.com/writing/kayahli.htm>.

Alitolppa-Niitamo, Anne 1993. Kun kulttuurit kohtaavat: matkaopas maahanmuuttajan kohtaamiseen ja kulttuurien väliseen vuorovaikutukseen. Suomen mielen-terveysseura. Helsinki: Sairaanhoidajien koulutussäätiö.

Alonen, Karoliina & Kolehmainen, Marja 2009. Opas monikulttuuriseen työhön - ohjeita viranomaisille. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Tornion kampus. Opinnäytetyö.

http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/5133/Alonen_Karoliina.pdf?sequence=1.

Barron, Sandy (toim); Okell, John; Saw Myat Yin; VanBik, Kenneth; Swain, Arthur; Larkin, Emma; Allott, Emma J.; Ewers, Kirsten & Ranard, Donald A. (toim.) 2007. Refugees from Burma – Their Backgrounds and Refugee Experiences. Washington. Center of Applied Linguistics.

<http://www.cal.org/co/pdf/files/refugeesfromburma.pdf>.

Hämäläinen, Mariia; Mäkelä, Minni; Paananen, Pia & Vähemmistöryhmien tukijärjestö Omega ry i.a. Opas aasialaiseen kulttuuriin - Karennit -.

Heikkilä-Horn, Marja-Leena & Miettinen, Jukka O. 2002. Kaakkois-Aasia: Historia ja kulttuurit. Helsinki: Otava.

Human Rights Watch 2012. Promises of change, but abuses continue. Viitattu 5.3.2012.

<http://www.hrw.org/news/2012/01/23/burma-promises-change-abuses-continue>.

Jääskeläinen, Leena. Pakolaisperhetyöntekijä, Kuopion maahanmuuttajayksikkö. Kuopio. Henkilökohtainen tiedonanto 21.3.2012.

Karenni Homeland 2005. Background Information. Viitattu 5.3.2012.

<http://www.karennihomeland.com/ArticleArticle.php?ContentID=58>.

KITE i.a.. Karenni Independence Trough Education. About the Karenni. Viitattu 21.3.2012. http://www.karenni.org/about_the_karenni.php.

Kuopion kaupunki 2011a. Maahanmuuttajat Kuopiossa. Viitattu 12.3.2012.

<http://www.kuopio.fi/web/maahanmuuttajat/maahanmuuttajat>.

Kuopion kaupunki 2011b. Maahanmuuttajayksikkö. Viitattu 29.3.2012.

<http://www.kuopio.fi/web/maahanmuuttajat/maahanmuuttoyksikko>.

Laakkonen Risto 2009. Katsaus historiaan: Suomeen saapui pakolaisia jo 1920-luvulla.

Monitori-lehti 3/2009.

<http://www.intermin.fi/intermin/periodic.nsf/vwarchivedlist1/2FA079711A2107ECC2257632002285C6>.

Liebkind, Karmela (toim.) 2000. Monikulttuurinen Suomi – Etniset suhteet tutkimuksen valossa. Helsinki: Gaudeamus.

Maahanmuuttoyksikön perehdyttämiskansio 2009. Kuopion kaupunki.

Miettinen, Anneli & Säävälä, Minna 2012. Maahanmuuton perusteet. Väestöntutkimuslaitos. Viitattu 21.3.2012.

http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/tietoa_ja_linkkeja/tilastotietoa/maahanmuuttajat/maahanmuuton-perusteet/.

Miettinen, Anneli i.a. Maahanmuuttajien määrä. Väestöntutkimuslaitos. Viitattu 31.8.2011.

http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/tietoa_ja_linkkeja/tilastotietoa/maahanmuuttajat/maahanmuuttajien-maara/.

Muraja, Tuomas 2012. Burmassa eniten lapsisotilaita. Savon Sanomat 11.3, s.9.

Pakolaisneuvonta ry, Refugee advice centre i.a. Viitattu 15.9.2011.

http://www.pakolaisneuvonta.fi/index_html?lid=106&lang=suo.

Parkkisenniemi, Juha 2007. Maahanmuuttajat ja monikulttuurinen työ. Viitattu 4.2.2011.

http://www.aedu.sakky.fi/tyopolku/seminaari/juha_parkkisenniemi.pdf.

Partners Relief & Development i.a. Why Burma. Viitattu 5.3.2012.

http://partnersworld.org/usa/index.php?option=com_content&Itemid=272&id=70&view=article.

Rapeli, Saara 2010. ”He vaan hymyili” – kulttuurienvälisiä vuorovaikutuskokemuksia suomalaisten ja Myanmarin karenni-pakolaisten välillä SPR:n ystäväpalvelussa. Itä-Suomen yliopisto. Yhteiskuntatieteiden laitos. Pro gradu -työ.

Räty, Minttu 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Helsinki: Tammi.

Seppinen, Katja 2008. Kaveriksi kotopolulle. Lapin Ylioppilaslehti 04/2008, s.9.

http://www.lyy.fi/lehti/4_2008/Kuvat/4_08.pdf.

- Siltari, Tarja 2010. Sosiaalityöntekijä, Kuopion maahanmuuttajayksikkö. Kuopio. Henkilökohtainen tiedonanto 27.11.2010.
- Sisäasiainministeriö 2011a. Maahanmuutto. Viitattu 5.2.2011.
<http://www.intermin.fi/intermin/home.nsf/pages/A1A567F523DB2B82C22576B2002F0F37?opendocument>.
- Sisäasiainministeriö 2011b. Maahanmuuton vuosikatsaus 2010. Viitattu 20.2.2012.
[http://www.intermin.fi/intermin/images.nsf/files/c3eb7f74bb3da845c22578f4002f44d2/\\$file/maahanmuuton_vuosikatsaus_fi_netti.pdf](http://www.intermin.fi/intermin/images.nsf/files/c3eb7f74bb3da845c22578f4002f44d2/$file/maahanmuuton_vuosikatsaus_fi_netti.pdf).
- Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto 2010. Sosiaalialan AMK-osaaminen alan työkentällä – hanke. Esitys sosiaalialan koulutusohjelman, sosionomi (AMK) – tutkinnon kompetensseista. Viitattu 27.3.2012.
http://www.diak.fi/files/diak/Harjoittelu/Sosionomi_AMK_Kompetenssit_15042010.pdf.
- Suomen pakolaisapu i.a. Kuka on pakolainen? Viitattu 16.3.2011.
http://www.pakolaisapu.fi/tietopankki/kuka_on_pakolainen/pakolaisten_oi keusasemaa_koskeva_yleissopimus/.
- Ulkoasiainministeriö 2006. Maat ja alueet: Myanmar. Viitattu 11.1. 2012.
<http://formin.finland.fi/public/default.aspx?nodeid=17274&contentlan=1&culture=fi-FI>.
- Ulkoasiainministeriö 2011. Maatiedosto Myanmar. Viitattu 23.3.2012.
<http://formin.finland.fi/public/default.aspx?nodeid=17853&contentlan=1&culture=fi-FI>.
- UNCHR i.a.. Yleistä; Perustietoa pakolaisuudesta. Kuka on pakolainen? Viitattu 4.2.2011. http://www.unhcr.no/fi/Basics/refugee_fi.html.
- Vilka, Hanna & Airaksinen, Tiina 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Gummerus.
- World buddhist directory. i.a.. Viitattu 20.3.2012.
http://www.buddhanet.info/wbd/country.php?country_id=47.

LIITE 1

Hei!

Opiskelemme Diakonia-ammattikorkeakoulussa Pieksämäen yksikössä ja olemme opinnoissamme edenneet siihen vaiheeseen, että kamppailemme opinnäytetyömme kimpussa. Aiheenamme on monikulttuurinen asiakastyö erityisesti Myanmarista tulevien karennien kanssa. Lopputuotos on opas, jonka tavoitteena on tarjota hyödyllistä taustatietoa helpottaen erityisesti kyseisen asiakasryhmän kanssa tehtävää työtä. Opas on tarkoitettu apuvälineeksi mm. kotouttamis-, pakolais- ohjaus- sekä opetustystyöhön.

Kokoamme paraikaa tietoa opasta varten, ja mielestämme tehokkain keino on kysellä kokemuksia niiltä, jotka ovat itse työskennelleet karennien kanssa tai muuten monikulttuurisessa ympäristössä. Lähetämme teille viestin liitteenä pienen kyselyn, jonka vastaamiseen menee vain pari minuuttia. Olethan ystävällinen ja kerrot kokemuksistasi! Kyselyyn vastataan nimettömänä ja vastaukset koottuamme käsittelemme aiheita opassa ja opinnäytetyöraportissa hyvin yleisellä tasolla.

Opinnäytetyömme on tarkoitus valmistua kevään 2012 aikana. Odotamme kyselyn vastauksia joulukuun ajan. Kiitos kaikille jo etukäteen! Mukavaa joulun odotusta toivottavat

Nora Taurén ja Viivi Ullah

LIITE 2

1. Sukupuoli

- 1 nainen
- 2 mies

2. Ikä

- 1. 20–30
- 2. 31–40
- 3. 41–50
- 4. 51–

3. Vuosi, jolloin suoritit harjoittelujaksosi Kuopion pakolaisyksikössä

- 1 2011
- 2 2010
- 3 2009
- 4 2008
- 5 2007

4 Mitä kulttuuria/kulttuureita työssä kohtaamasi asiakkaat edustivat?

5 Olitko tutustunut asiakkaiden edustamiin kulttuureihin jo ennen harjoittelujakso-
si alkua?

- 1 monipuolisesti
- 2 vähän
- 3 jonkin verran
- 4 en ollenkaan

6. Kohtasitko harjoittelujaksosi aikana kulttuurien välisestä erilaisuudesta johtuvia ristiriita- tai väärinkäsitystilanteita?
 1. usein
 2. silloin tällöin
 3. harvoin
 4. en ollenkaan
7. Miten pyrit ratkaisemaan mahdolliset ristiriita- tai muut hankalat tilanteet?
8. Millä osa-alueella kulttuurien erilaisuus mielestäsi eniten näkyi? Valitse enintään kolme vaihtoehtoa
 1. ruokailu
 2. hygienia
 3. lastenhoito
 4. vanhustenhoito
 5. naisen ja miehen asema
 6. pukeutuminen
 7. työnteke
 8. koulunkäynti
 9. lemmikit, kotieläimet
 10. jokin muu, mikä?
9. Oliko yhteistyö asiakkaiden kanssa mielestäsi helppoa ja toimivaa? Voit myös perustella vastauksesi.
10. Miten suosittelisit muita opiskelijoita tai uusia työntekijöitä valmistautumaan monikulttuuriseen työhön?

LIITE 3

Hei!

Olemme sosionomi-opiskelijoita Diakonia-ammattikorkeakoulusta Pieksämäen yksiköstä ja teemme opinnäytetyötä yhteistyössä Kuopion pakolaisyksikön kanssa. Opinnäytetyömme tuotos tulee olemaan opas monikulttuuriseen työhön, jossa käsittelemme tarkemmin karenni-kulttuurin erityispiirteitä. Opas tulee olemaan tarkoitettu pääasiassa uusille työntekijöille ja harjoittelijoille. Keräämme tietoa karennikulttuurista opasta varten. Kirjallista teoriatietoa karennikulttuurista on vaikeaa löytää ja siksi haluaisimmekin haastatella teitä ja näin saada lisää täsmätietoa kulttuuristanne. Kaikki haastatteluaineisto käsitellään anonymisti ja teidän henkilötietojanne ei tulla käyttämään missään julkisessa tarkoituksessa. Haastatteluanne emme myöskään nauhoita. Toivoisimme tapavamme teidät pian haastattelun merkeissä. Lisätietoja saatte meiltä puhelimitse tai sähköpostin välityksellä. Yhteystietomme ovat alla.

Ystävällisin terveisin

Viivi Ullah

p. xxx xxxxxxxx

viivi.ullah@xxx

ja

Nora Taurén

p. xxx xxxxxxxx

nora.tauren@xxx

LIITE 4

HAASTATTELUKYSYMYKSET

- Kulttuurin merkitys
 - ✓ Mitä kulttuuri on?
 - ✓ Mitä kulttuuri teille merkitsee?
 - ✓ Karenni-kulttuurille ominaisia piirteitä
 - ✓ Arvot ja asenteet
- Karenni-kulttuurin juhlahäät
 - ✓ Mitä juhlahäyhiä kulttuuriin kuuluu?
 - ✓ Miten niitä vietetään?
 - ✓ Onko muita suuria juhlia?
- Perhe ja sen muodostuminen
 - ✓ Ketä perheeseen kuuluu/ketkä muodostavat perheen?
 - ✓ Perhesuhteet ja niiden hierarkia
 - ✓ Tuleva perhe; seurustelu ja aviopuolison valitseminen?
 - ✓ Avioliitto ja avioero
 - ✓ Naisen ja miehen rooli perheessä
- Lasten hankkiminen ja niiden kasvatus
 - ✓ Synnyttämiseen liittyvät erityispiirteet
 - ✓ Onko lapsuudessa jotain kulttuurille ominaisia piirteitä?
 - ✓ Lasten kasvattamisen erityispiirteet (kasvatuskäsitykset)
- Koulutus ja työelämä
 - ✓ Kulttuurille ominaiset tavat suhtautua miehen ja naisen koulutukseen ja työelämään siirtymisen
- Surun kohtaaminen
 - ✓ Miten suhtaudutaan erilaisiin sairauksiin?
 - ✓ Hautajaisten erityispiirteet
 - ✓ Erilaiset uskomukset
- Uskonto ja sen merkitys
 - ✓ Eri uskonnot ja niiden keskinäiset suhteet
 - ✓ Miten uskonto vaikuttaa arkielämäänne?

- Terveystenhoito
 - ✓ Erilaiset kulttuuria koskevat erityispiirteet
 - ✓ Sukupuolen merkitys terveydenhoitotoimenpiteissä
- Suhtautuminen mediaan
 - ✓ Seuraatteko mediaa?
 - ✓ Vaikuttavatko media antamat kuvat/tiedot arkielämään?
- Kulttuurien kohtaaminen
 - ✓ Oletteko kokeneet vaikeuksia/ristiriitoja kohdatessanne eri kulttuurin edustajia?
 - ✓ Suomalaisen kulttuurin ”vaikeus”, mitä ristiriitoja olette mahdollisesti kohdanneet?

OPAS KARENNIKULTTUURIIN

Lukijalle

Pitelet kädessäsi opasta, joka johdattaa sinut karennikulttuuriin.

Opas on Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetyö ja se on toteutettu yhteistyössä Kuopion maahanmuuttajayksikön kanssa.

Lähtökohtana oppaalle oli halu helpottaa maahanmuuttajien kanssa tehtävää työtä. Toivomme oppaastamme olevan hyötyä karennien kanssa tehtävässä työssä helpottamalla vieraan kulttuurin ymmärtämistä ja muistuttamalla että ottamalla pieniäkin asioita huomioon asiakastyöstä voidaan tehdä helpompaa ja sujuvampaa.

Opas on muodostettu sen tiedon perusteella, jota olemme opinnäytetyöprosessimme aikana onnistuneet keräämään. Opas on kuitenkin vain pieni kurkistus karennikulttuuriin, joten tahdomme rohkaista lukijaa kartuttamaan edelleen tietämystään kulttuurista. Parhaimpia asiantuntijoita ovat tietysti karennit itse!

Suurin kiitos oppaan valmistumisesta kuulunee itse Kuopion maahanmuuttajayksikön asiakkaille, jotka kertomalla kulttuuristaan avasivat meille oven ainutlaatuiseen kulttuuriinsa. Haluamme kiittää myös Kuopion maahanmuuttajayksikössä harjoitelleita opiskelijoita sekä tietenkin itse maahanmuuttajayksikön työntekijöitä.

Myanmar

Myanmar on noin kaksi kertaa Suomen kokoinen valtio Kaakkois-Aasiassa. Maan pääkaupunki on Naypyidaw ja sen rajanaapureita ovat Bangladesh, Intia, Kiina, Laos ja

Thaimaa. Aukkaita Myanmarissa oli vuonna 2010 miltei 53,5 miljoonaa. (53 414 374)

Hallitus muutti maan virallisen nimen Burmasta Myanmariksi vuonna 1989. Koska Myanmarin oppositiopuolueet eivät ole hyväksyneet epädemokraattisesti valitun hallituksen päätöstä nimen muuttamisesta, ne käyttävät maastaan edelleen nimeä Burma. Mm. Aasian valtiot, YK ja osa kansainvälisistä järjestöistä on hyväksynyt Myanmar-nimen. Myös Suomi on tunnustanut Myanmarin.

Karenni

Karenni, Kayah State, on väestöltään ja pinta-alaltaan Myanmarin pienin osavaltio. Se sijaitsee maan itärajalla ja sen väkiluku on noin 260 000. Osavaltion pääkaupunki on Loikaw. Karenni on maastoltaan vuoristoista ja vaikeakulkuista. Karennin osavaltiossa asuu useita etnisiä karenniryhmiä, joista suurimmat ryhmät ovat kayah, kayan, kayaw ja pa-o. Metsästys ja maanviljely ovat karennien keskuudessa pääelinkeinoja, eniten viljellään riisiä. Maata omistavat kuitenkin vain harvat. Muita elinkeinoja ovat esimerkiksi korinpunonta ja kudonta.

Karennivaltion taistelu itsenäisyydestään pohjautuu pitkälle alueen historiaan. Karenni monen muun etnisen alueen tavoin nautti itsenäisestä hallinnostaan vuosisatojen ajan jo ennen Britannian siirtomaa-ajan alkua. Vielä 1800-luvulla alkaneen siirtomaavallan ai-

kanakin Karenni sai pitää itsenäisen asemansa. Myanmarin – silloisen Burman – itsenäistyessä vuonna 1948 Karenni ei missään vaiheessa ollut halukas liittymään osaksi Burman unionia. Alue jatkoi itsenäistä elämäänsä mutta lopulta se miehitettiin ja liitettiin osaksi Burmaa vastoin tahtoaan. Vuodesta 1962 kenraali Ne Winin sotilasjoukot ovat hallinneet maata ja Karennin pyrkimykset itsenäistyä on tukahdutettu sotilasvoimin. (Karenni Homeland 2005)

Kulttuuri ja sen merkitys

Jokaiselle kansalle ja heimolle omalla kulttuurilla on iso merkitys. Usein uskonnolla on kulttuurin määrittelyssä iso merkitys. Oman uskonnon kautta heimot voivat toteuttaa itseään ja omia arvojaan sekä tuomaan esille omalle heimolle ominaisia asenteita. Karennien heimo koostuu 0,5 % kaikista Myanmarin kansalaisista. Kulttuurierot eivät kuitenkaan ole eri heimojen välillä kovinkaan suuria. Karennien heimo on pieni ja heimon alue on köyhimpiä alueita koko Myanmarin alueella.

Karennien omaa kieltä, Kayah Litä, puhuu yli 200 000 ihmistä. Sitä opetetaan kouluissa sekä Thaimaan pakolaisleireillä, ja se on saanut vaikutteita englannista ja maan viralli-

sesta kielestä, burmasta. Kielen asema heikkenee kuitenkin jatkuvasti. Kouluissa opetetaan myös englantia ja burmaa. Kielten osaaminen on kuitenkin ylipäänsä melko heikkoa, sillä valtaosa karennista on luku- ja kirjoitustaidottomia ja heillä on usein vähäinen koulutusta alueen köyhyyden vuoksi.

Kayah Li aakkoset löytyvät tämän oppaan lopusta.

Juhlapyhät ja niiden vietto

Kaksi isoa kulttuurijuhlaa ovat karennikulttuurin tärkeimpiä asioita. Huhtikuussa vietetään isoa juhlaa nimeltään Kay Htoe Boe. Juhlassa kylään haetaan Eugenia-sukuun kuuluva tietynlainen puu, koska vanhan uskomuksen mukaan tällainen puu on ensimmäinen asia maan päällä. Haettu puu sisältää neljä eri tasoa; ensimmäinen taso edustaa tähteä, toinen taso aurinkoa, kolmas kuuta ja neljäs eli viimeinen taso edustaa tikkaita. Jumalien koetaan olevan vieressä katselemassa. Juhlassa miehet tanssivat puun ympärillä naisten katsellessa sivusta. Naiset heittelevät vettä miesten päälle toivottamaan onnea ja hyvää tulevaisuutta.

Syksyllä elo-lokakuun aikana vietetään Dee Ku – juhlaa, jota voidaan pitää karennien sadonkorjuujuhlanä. Juhlissa juhlietaan saatua satoa ja kiitetään jumalia sekä luontoa satoauden antimista. Juhlissa iäkkäämmät heimon jäsenet ennustavat tulevaa vuotta karanluiden avulla, sillä ennustamisen taitoa ei ole useinkaan nuoremmilla sukupolvilla. Juhlissa syödään ja juodaan hyvin. Ruokana on yleensä makeaa, paketoitua riisiä, lihaa ja kalaa. Juomana käytetään itse tehtyä riisiviiniä. Musiikkina juhlissa soi kitara ja banjo, joskus soitetaan myös rumpuja.

Molemmat näistä merkityksellisimmistä kulttuurijuhlista voivat kestää useita päiviä. Suomessa asuvat karennit harvoin toteuttavat näitä juhlia, sillä niitä on käytännössä hankala järjestää uudessa kotimaassa.

Ruoka

Karenneille on ominaista käyttää ravintona itse viljelemiään ruoka-aineksia sekä omasta karjasta saatavaa lihaa. Perinneruokina karenneilla ovat erilaiset riisiruoat, mutta myös lihalla ja kasviksilla on tärkeä merkitys karennien ruokapöydässä. Juomana ruokapöydässä on yleensä vettä tai viiniä, jota valmistetaan itse ja joka on vahvuudeltaan 20–30 %. Juhlissa nautitaan juomana usein juuri tällaista viiniä ja ruokana tarjotaan makeaa riisiä. Makea, paketoitu riisi on yleinen juhlissa käytetty ruokalaji, sillä paketoitu riisi edustaa

karenneille yhtenäistä ja tiivistä kansaa. Karenneilla on tapana juoda myös teetä, kahvia juodaan vain harvoin.

Perhe ja sen muodostuminen

Karenneille perhe merkitsee samassa taloudessa asuvia henkilöitä. Perheet ovat yleensä suhteellisen isoja, sillä niihin voi kuulua ydinperheen lisäksi useita sukupolvia, esimerkiksi isovanhemmat ja appivanhemmat. Kuitenkin myös pelkkä nainen ja mies voidaan laskea perheeksi, mikäli he asuvat itsenäisesti omassa asunnossaan. Mies on tavallisesti perheen pää, sillä hän on se, joka vastaa yleisimmin perheen toimeentulosta sekä päättää perhettä koskevista asioista. Mikäli samassa taloudessa asuu useampia mieshenkilöitä, perheen pää määräytyy miehen tietotaidon, ei iän, mukaan. Naisen tehtävänä perheessä on usein kodinhoito sekä lapsista huolehtiminen. Lapset auttavat äitiä kotona kotitöissä, mutta usein lapset ovat isän mukana maanviljelytöissä jo kymmenvuotiaina. Lastenkasvatuksen vastuu on jaettu tasaisesti molempien vanhempien kesken.

Seurustelu ja puolison valitseminen

Seurustelu ja varsinkin avoliitto ovat karenneille hieman häpeällisiä asioita. Varsinaista seurustelua ei yleensä jatketa kovin kauaa, vaan parilta odotetaan piakkoin avioliittoa. Aikaisemmin perheen vanhemmat vaikuttivat lapsensa tulevan puolison valintaan ja he pitivät usein selviönä tulevan puolison olevan saman kulttuurin edustaja, mutta nykyaikaisemmissa perheyhteisössä karenneilla on itse valta valita oma puolisonsa. Myöskään tulevan puolison edustamalla kulttuurilla ei ole nykypäivänä niin suurta merkitystä. Hyviin tapoihin kuitenkin kuuluu kysyä vanhempien mielipidettä.

Kihlaus ja häät

Ennen kihlajaisia sulhasen on pyydetävä morsiamen vanhemmilta lupa mennä naimisiin heidän tyttärensä kanssa. Luvan saatuaan sulhanen järjestää kihlajaisjuhlat, jonne kutsutaan sulhasen ja morsiamen perheiden lisäksi muita sukulaisia ja ystäviä. Kihlajaiset vietetään yleensä morsiamen kotona, jonne sulhasen vanhemmat tulevat ensi kertaa vierailulle kihlajaispäivänä.

Karenneilla hääseremonia on monesti sidoksissa uskontoon. Häät ovat kuitenkin kaikissa uskonnoissa iso juhla, joiden viettoon kutsutaan sukulaisia ja ystäviä. Hääjuhlaan kuu-

luu olennaisena osana ruokailu sekä musiikki, ja musiikin kautta ohjelmassa on myös usein yhteislaulantaa. Hääjuhlan ruoka- ja juomatarjonnat riippuvat paljolti hääparin varallisuudesta.

Avoliitto ja avioero

Häiden jälkeen morsiuspari muuttaa saman katon alle, yleensä he muuttavat jommankumman vanhempien luokse, sillä useinkaan heillä ei ole varaa vielä omaan asuntoon. Lapsia hankitaan yleensä vasta, kun ollaan avoliitossa. Avoliitto on karenneille pyhä asia ja avoliitossa nainen ja mies kunnioittavat toisiaan sekä huolehtivat yhdessä perheen hyvinvoinnista.

Avioero ei ole yleinen karennikulttuurissa ja sitä ei kulttuurin keskuudessa hyväksyä helposti. Avioeroa ei yleensä edes harkita ennen kuin vasta aivan pakkotilanteissa, usein syynä on puolison uskottomuus. Eroaminen on silti vaikeaa, varsinkin jos pariskunnalla on yhteisiä lapsia. Lapset jäävät kuitenkin erossa usein äitinsä luokse asumaan. Avioero on haettava oikeusteitse. Avioeron käsite ja siihen suhtautuminen on kuitenkin nykyajan myötä tullut karenneille hieman helpommin hyväksyttäväksi asiaksi kuin ennen.

Lapsen syntymä

Karennien asuttama alue on syrjemmällä maaseudulla monien kulkuyhteyksien ulottumattomissa sekä kaukana suurista kaupungeista. Siksi onkin tavallista, että lapset synnytetään usein kotona. Sairaalasynnytys on kuitenkin mahdollista, mikäli matka lähimpään sairaalaan ei ole kovin pitkä, tai mikäli lapsi syntyy pakolaisleirillä. Ennen vanhaan oli tavallista, että naisen synnyttäessä mies ei osallistunut synnytykseen vaan jäi hoitamaan kotia, mutta nykypäivänä on jopa toivottavaa, että mies on mukana synnytyksessä. Naiset toivovat usein, että synnytyksessä avustava henkilö olisi myös nainen.

Lapsen synnyttyä vieraita ei yleensä tule kotiin heti vauvan ensimmäisen viikon aikana. Lapsi pestään kotona vedellä, jossa on hedelmän siemeniä. Tämä ennustaa hyvää onnea. Lapsen syntymä, niin tytön kuin pojankin syntymä, on karenniyhteisölle lähes poikkeuksetta onnellinen tapahtuma. Karennikulttuurissa lapset ovat tulevaisuutta ajatellen hyvä asia, sillä heidän oletetaan huolehtivan omista vanhemmistaan heidän ikääntyessään. Karenniperheeseen syntyvien lasten määrä usein vaihtelee sen mukaan, missä karennit lapsensa synnyttävät. Esimerkiksi pakolaisleireillä lapsiluku on usein suuri.

Nimenanto

Nimenanto lapselle on sidoksissa hyvin pitkälti vanhempien edustamaan uskontoon. Karennilla ei varsinaisesti ole olemassa miehen ja naisen nimiä, vaan he käyttävät erilaisia päätteitä nimissään sukupuolen ilmaisemiseen. Karennilla päätte Meh tarkoittaa naista ja päätte Reh taas miestä. Karennilla ei myöskään ole olemassa varsinaisia sukunimiä, vaan heitä puhutellaan usein heidän koko nimillään.

Syntymäpäivät

Karennien ajanlasku ei tapahdu länsimaisen ajanlaskun mukaan. Karennit käyttävät ajanlaskussaan kuunkiertoa tavallisen kuukausimallisen ajattelun sijaan. Monet karennit ovat syntyneet esimerkiksi "sateisen kauden aikaan". Useilla karennilla ei ole henkilöpapereissaan tarkkaa syntymäaikaa, vaan useille heistä on syntymäajaksi merkitty 1.1. sekä heidän syntymävuotensa, mikäli se on tiedossa.

Koulutus ja työelämä

Yleisen käsityksen mukaan karenniperheessä on tavallista, että mies hoitaa työt ulkona (maanviljelys ym.), koska hän on fyysisiltä ominaisuuksiltaan naista vahvempi. Nainen vastaa yleensä kodinhoidollisista asioista. Nykypäivänä nainen voi kuitenkin yhtä hyvin lähteä miehen mukaan ulkotöihin, mikäli hänen fyysiset ominaisuutensa siihen riittävät. Vaikka useat karennit ovat luku- ja kirjoitustaidottomia, heidän koulutuksensa ja mahdollisuutensa kouluttautumiseen eivät ole sidoksissa sukupuoleen, vaan ennemminkin varallisuuteen. Vanhan käsityksen mukaan miehen on kuitenkin tehtävä sellaista työtä, millä hän voi elättää perheensä sekä huolehtia siitä.

Sairaudet ja terveydenhoito

Karennien osavaltio on hyvin köyhä ja kehnon terveydenhuollon vuoksi erilaisia sairauksia on paljon. Suurin taudinaiheuttaja on malaria, erilaisia vatsasairauksia esiintyy myös paljon. Alueen köyhyyden vuoksi sairaalat ovat usein kaukana ja lääkkeitä eri sairauksiin on huonosti saatavilla. Alueen huonojen kulkuyhteyksien ja maan hallinnon vuoksi myös erilaisten apujärjestöjen on erittäin vaikea toimittaa tarvittavaa apua ja lääkkeitä paikan päälle. Tiedonkulku alueella on niin ikään heikkoa, joten sairauksista ja niiden hoidosta ei myöskään aina tiedetä riittävästi. Sairauksista johtuvia kuolemantapauksia tapahtuu

usein. Sairauksiin kuoleminen ei aina johdu pelkästä lääkkeiden ja hoidon puutteesta, sillä pieni osa karenneista uskoo yhä edelleen erilaisten tautien johtuvan pahojen henkien aikaansaannoksista eivätkä usko niistä paranemiseen.

Terveydenhoito on karennien alueella sidoksissa yleensä varallisuuteen. Sairaaloita ja terveyden- sekä sairaanhoitajia ei ole helposti saatavilla, joten osa karenneista turvautuu luonnonmukaisiin parantamismenetelmiin. Sairaalatapauksissa yleensä on kuitenkin tapana, että samaa sukupuolta potilaan kanssa oleva lääkäri tai terveydenhoitaja huolehtii potilaasta.

Kuolema ja hautajaiset

Uskomukset kuolemasta ja sen jälkeisestä elämästä ovat karenneilla sidoksissa uskontoon. Hautajaiset ovat kuitenkin lähes koko maassa samankaltainen tapahtuma. Vainajaa säilytetään usein lähiomaisten kotona ja karennit käyttävät erilaisia irttejä ja rohtoja vainajan säilömiseen. Hautajaiset järjestetään yleensä kolmen vuorokauden kuluessa kuolemasta. Näin myös kaukana asuville sukulaisille tarjotaan mahdollisuus osallistua hautajaisiin.

Karenneilla on tapana, usein uskonnosta riippumatta, laittaa vainajan arkkuun hänen tavaroitaan ennen arkun hautaamista. Myös haudan päälle jätetään tavallisesti vainajalle kuuluneita tavaroita.

Uskonto

Karenneilla on kolme pääuskontoa. Suurin ryhmä heistä on animistit, jotka ovat niin sanottuja luontouskovaisia. Toiseksi suurin uskonto on kristityt, jotka ovat jaettavissa katolilaisiin ja baptisteihin. Karenneissa on myös buddhalaisia, joita on selkeä vähemmistö. Karennien valtiossa on useita eri uskontokuntien temppeleitä, joihin karenneilla on mahdollisuus kokoontua. Animisteilla ei ole yleensä erillisiä temppeleitä tai tiloja, vaan he kokoontuvat luonnossa pyytämään neuvoja ja ohjausta luonnon jumalilta sekä uhraamaan heille ruokaa.

Uskonnon vaikutus karennien arkielämään on vahva. Uskonto määrittelee karennien moraalialia ja heidän käsitystään hyvästä elämästä. Karenneille on myös normaalia sekä itsesäänselvää, että muiden uskontokuntien edustajia ja heidän uskontoaan kunnioitetaan.

Media

Karennit pitävät mediaa yhtenä tärkeimmistä väylistä tiedon saamiseen omaa kotimaata koskevista asioista. Karenneilla on olemassa omia radiokanavia, joita voi kuunnella mm. Internetistä. Radiokanavat ovat kuitenkin Myanmarin hallituksen hallinnon alaisia kanavia, joten radiokanavilla usein annetaan maan tilanteesta humanitäärisempi kuva kuin se todellisuudessa olisikaan. Internet on kuitenkin mahdollistanut monenlaisen tiedon saantia erilaisista lähteistä.

Internet on myös tarjonnut karenneille uudenlaisen väylän esimerkiksi puolison etsinnässä. Internetin välityksellä rakkauden voi löytää mistä päin maailmaa tahansa, ja näin ollen rakkaus yli kulttuurirajojen on nykypäivänä karennien keskuudessa tavanomaisempaa yhä enenevässä määrin.

Kommunikaatio

Kohteliaisuus on olennaista karennikulttuurille. Varsinkin vanhempia ihmisiä kunnioitetaan, erittelemättä, ovatko he sukua vai eivät. Myös viranomaisia kunnioitetaan. Keskustellessa toisten ihmisten kanssa on yleensä epäkohteliaista väittää vastaan. Mieliapiteet pidetään yleensä omia ja eriäviä mieliapiteitä ei tuoda kovin mielellään julki keskustelu-

kumppanille. Karennikulttuurissa keskustelukumppaniin on myös kohteliasta pitää sopiva välimatka.

Thaimaan pakolaisleirit

Pakolaisleireillä on usein hyvin tiivis yhteisö karennien kesken. Yhteisö toimittaa monissa asioissa sukulaisten virkaa, sillä alkuperäiset sukulaiset voivat olla usein joko kateissa muilla leireillä tai yhä edelleen Myanmarin puolella. Karenneilla on tiiviit sukulaisyhteisöt, mutta pakolaisleireillä tiiviin yhteisön muodostaa yleensä samaan aikaan leireille saapuneet karennipakolaiset. Myös Suomessa samalla paikkakunnalla asuvat karennit muodostavat keskenään tiiviin yhteisön.

Thaimaan pakolaisleireillä elämä on yleensä hyvin rajoitettua ja ankeaa. Perusopetusta pyritään tarjoamaan kuitenkin mahdollisimman monelle.

Osa Suomeen tulleista karennipakolaisista on asunut koko ikänsä Thaimaan pakolaisleireillä. He eivät ole välttämättä käyneet kotimaassaan koskaan.

Karennipakolaisten elämä Suomessa

Elämä Suomessa vaatii karennipakolaisilta sopeutumista lähes täysin toisenlaiseen elämään, kuin mihin he ovat tottuneet. Karenneille on vaikeaa oppia suomenkieli, sillä suurin osa Suomeen tulleista karennipakolaisista on luku- ja kirjoitustaidottomia. Suomen vaihtelevat vuodenajat, esimerkkinä juuri talvi ja sen kylmyys, on karennipakolaisille usein valtava sopeutumishaaste. Myös länsimaalaisen kalenterin käyttö ja sen oppiminen voi tuottaa vaikeuksia.

Oman uskonnon toteuttaminen vaatii myös sopeutumista. Kaikilta paikkakunnilta ei välttämättä löydy eri uskontokuntien edustamia temppeleitä, mikä tuo oman haasteensa esimerkiksi hautajaisten järjestämisessä. Tällaisissa tilanteissa vaaditaan ja tarvitaan sekä karenniyhteisöltä että heidän kanssaan työskenteleviltä tahoilta luovuutta. Usein kuitenkin tällaisissa tilanteissa karennipakolaiset pitävät muistotilaisuuden jonkun yhteisönjäsenen kotona.

Pakolaiskokemusten vaikutus on suuressa roolissa Suomeen kotoutumisessa. Karenneille voi olla vaikeaa suhtautua eri viranomaisiin, mikä johtuu usein luottamuksen puutteesta. Myös suomalaisille viranomaisille tämä voi luoda esteitä, sillä karennipakolaisen saattaminen oikean avun piiriin vaatii joustavaa ja saumatonta yhteistyötä oman alueen eri ammattilaisilta.

LOPUKSI

Yli puoli vuosisataa itsenäisyytensä, kielensä ja kulttuurinsa puolesta taistellut Karenni on tällä hetkellä tiukan sotilaallisen kontrollin alla. Alueella on sekä omia että hallituksen joukkoja. Vähemmistöihin kohdistuva riisto, pakkotyö, kiristys, luonnonvarojen tuhlaaminen ja kaikenlainen ihmisoikeuksien rikkominen ja väkivalta ovat alueen ihmisten arkipäivää. Hallitus kieltää harjoittavansa entistä puhdistusta, ja perusteluna toiminnalle on kapinallisten joukkojen nujertaminen. (Karenni Homeland 2005) Arvioiden mukaan jopa kolmannes karenneista on pakkosiirretty kotiseudultaan vuoden 1996 jälkeen.

KAYAH LI AAKKOSET

Consonants

ṭ	ḡ	ḥ	ḑ	ḋ	ḥ	ṛ	ṛ	ṭ	ṭ	ṭ	ṭ
ka	kha	ga	nga	sa	sha	zha	nya	ta	hta	na	pa
[k]	[kʰ]	[g]	[ŋ]	[s]	[sʰ]	[ʒ]	[ɲ]	[t]	[tʰ]	[n]	[p]
ḥ	ḡ	ḑ	ḋ	ḥ	ṛ	ṛ	ṭ	ṭ	ṭ	ṭ	ṭ
pha	ma	da	ba	ra	ya	la	wa	tha	ha	va	ca
[pʰ]	[m]	[d]	[b]	[r]	[j]	[l]	[w]	[tʰ/s]	[h]	[v]	[tʃ]

Vowels

Vowel diacritics

Tone marks

ḑ	ḡ	ḑ	ḑ	ḑ	ḑ	ḑ	ḑ	ḑ	ḑ	ḑ	ḑ
a	oe	i	oo	ur	e	u	è	o	high	low	mid
[a]	[ɔ]	[i]	[o]	[u]	[e]	[u]	[e]	[ɔ]	tone	tone	tone

Numerals

ḑ	ḡ	ḑ	ḑ	ḑ	ḑ	ḑ	ḑ	ḑ	ḑ
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9

KÄYTETYT LÄHTEET

- Ulkoasiainministeriön Internet-sivut
- Barron, Sandy (toim.); Okell, John; Saw Myat Yin; VanBik, Kenneth; Swain, Arthur; Larkin, Emma; Allott, Emma J.; Ewers, Kirsten & Ranard, Donald A. (toim.) Refugees from Burma – Their Backgrounds and Refugee Experiences.
- Karenni Homeland Internet-sivut
- Kuopion maahanmuuttajayksikön työntekijät ja asiakkaat
- Kartat sivuilta www.karenni.org/about_the_karenni.php,
<http://www.thedailygreen.com/environmental-news/latest/myanmar-cyclone-maps> ja
<http://www.myanmars.net/myanmar-map/myanmar-maps.htm>
- Kayah Li aakkoset sivulta <http://www.omniglot.com/writing/kayahli.htm>

HYÖDYLLISIÄ LINKKEJÄ:

www.karennihomeland.com

www.karenni.org

www.karennirefugees.com

www.irrawaddy.org

www.pakolaisapu.fi

Sisäasiainministeriö: www.intermin.fi

Ulkoasiainministeriö: formin.finland.fi

YK:n pakolaisjärjestö UNHCR: www.unhcr.fi/fi

Tekijät:

Nora Taurén & Viivi Ullah

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Pieksämäki

Kevät 2012

